

UK Pedagogická fakulta
Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Bakalářská práce

Zámek Jezeří a jeho novodobá historie

Modern History of Jezeří Castle

Autor: Linda Ševčíková

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D.

Rok: 2010

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, a to na
základě písemných podkladů a materiálů uvedených v seznamu
použité literatury a pramenů.

V Praze dne 8. dubna 2010

.....*Linda Ševčíková*.....
Linda Ševčíková

Obsah

1. ÚVOD.....	6
2. STRUČNÁ HISTORIE JEZEŘÍ	8
2.1 GOTICKÝ HRAD	8
2.2 RENESANČNÍ ZÁMEK	9
2.3 BAROKNÍ ZÁMEK.....	9
2.4 ZÁMEK V 19. STOLETÍ.....	10
2.5 JEZEŘÍ ZA DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY A TĚSNĚ PO NÍ.....	12
3. JEZEŘÍ VE SPRÁVĚ KRAJSKÉHO NÁRODNÍHO VÝBORU ÚSTÍ NAD LABEM (1958-1961).....	15
4. JEZEŘÍ VE SPRÁVĚ OKRESNÍHO NÁRODNÍHO VÝBORU MOST (1961-1972)	19
4.1 PLÁN NA ÚSTAV TVORBY A OCHRANY KRAJINY	20
4.2 NOVÉ PLÁNY NA VYUŽITÍ ZÁMKU	28
4.3 SITUACE PO ROCE 1968.....	35
5. JEZEŘÍ VE SPRÁVĚ KRAJSKÉHO STŘEDISKA PAMÁTKOVÉ PÉČE A OCHRANY PŘÍRODY V ÚSTÍ NAD LABEM (1972 – 1991)	40
5.1 INŽENÝRSKO-GEOLOGICKÝ PRŮZKUM	40
5.2 SITUACE PO ZVEŘEJNĚNÍ VÝSLEDKŮ PRŮZKUMU	42
5.3 CESTA K ZÁCHRANĚ ZÁMKU	44
6. JEZEŘÍ PO ROCE 1989.....	47
6.1 NAVRÁCENÍ JEZEŘÍ RODINĚ LOBKOWICZŮ.....	49
7. JEZEŘÍ VE SPRÁVĚ NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU V ÚSTÍ NAD LABEM.....	51
7.1 SOUČASNÝ STAV ZÁMKU	51
7.2 NOVÁ HROZBA PRO JEZEŘÍ – MOŽNOST PROLOMENÍ LIMITŮ TĚŽBY	52
8. ZÁVĚR.....	54
RESUMÉ	55
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	56
PŘÍLOHY	59

1.Úvod

Státní zámek Jezeří se nachází v severozápadních Čechách na Mostecku. Úředně patří do katastru Horního Jiretína, od něž je vzdálen přibližně 1,5 km. Zámek stojí na ostrohu nad mosteckou hnědouhelnou pánví a je již po mnoho let ohrožen těžbou a s ní spojenými možnými sesuvy půdy.

Půdorys zámku má tvar písmene H, které tvoří podélná hlavní budova, k níž jsou připojena čtyři kolmá křídla, z každé strany budovy dvě. Západní část zámku stojí na skále, východní a jižní pak na zpevněných terasách. Zámek má celkem 114 pokojů a přibližně 130 menších místností a komůrek. Budova je v některých částech dvoupodlažní, v jiných třípodlažní. K dvěma křídly jsou připojeny dvě kruhové věže, mezi nimiž se nachází dvůr. Hlavní vchod s portálem zdobí sochy atlantů, které pocházejí z 18. století a vytvořil je pravděpodobně J. A. Dietz¹. Nad portálem je čtyřhranná hodinová věž s bání. Ve východní části zámku se nachází kaple Panny Marie Bolestné z 19. století.

Ještě na počátku 20. století byl zámek výstavným sídlem obklopeným hustými, zdravými lesy a zámeckým parkem, který byl znám po celé Evropě. Stačilo pouhých pár desetiletí a z Jezeří se stala ruina, o kterou téměř nikdo nejevil zájem. Není tomu dávno, co se uvažovalo o likvidaci zámku, a přestože bylo nakonec rozhodnuto zámek zachovat a opravit, jeho osud není ani dnes zcela jistý. Přestože je Jezeří již delší dobu volně přístupné a průběžně se opravuje, otázka prolomení limitů těžby na Mostecku a tudíž dalšího ohrožení zámku je stále otevřená. Zámek patří mezi nejkrásnější a nejzajímavější objekty naší republiky a ani velmi špatný stav nesnižuje jeho hodnotu. Jezeří si zaslouží, aby mu byla věnována větší pozornost a péče, nejen kvůli jeho historii, ale i proto, že je symbolem možné obnovy zničené krajiny v Krušných horách a napravení škod, které byly v této oblasti páčány po velmi dlouhou dobu.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla zpracovat novodobou historii zámku a zmapovat nejdůležitější události, které vedly k jeho zpusťšení a následné snahy o jeho záchranu a obnovu. Studovala jsem materiály ze Státního okresního archivu Most,

¹ <http://rangiroa.sweb.cz/jezeri/zamek.html>

archivu knihovny Oblastního muzea v Mostě, informační materiály o zámku Jezeří, novinové články o zámku od 60. let do současnosti, monotematický sborník Památky a příroda, zaměřený na Jezeří, kroniku Albrechtic a materiály v soukromém vlastnictví zakládajících členů Společnosti za obnovu Jezeří. Informace jsem také čerpala z osobního svědectví RNDr. Jana Marka, CSc., regionálního historika Pavla Koukala a novinářky Mgr. Věry Bartoškové.

Ráda bych poděkovala Prof. PhDr. Vítu Vlnasovi, Ph.D. za odborné vedení práce, rady a čas, který mi věnoval, RNDr. Janu Markovi, CSc., Mgr. Věře Bartoškové a Pavlu Koukalovi za poskytnutí cenných informací a v neposlední řadě své rodině za podporu během zpracovávání bakalářské práce.

2. Stručná historie Jezeří

2.1 Gotický hrad

Na místě dnešního zámku stál původně gotický hrad, jehož založení nelze přesně datovat.² První doložené písemné zprávy o tomto hradu pocházejí z let 1363 – 1365. V těchto zprávách jsou jako majitelé uváděni páni Newlas a Odolen ze Rvenic. Hrad byl nazýván Ayseberg nebo Eisenberg, podle dolování železné rudy v této oblasti.³

Roku 1406 prodal pan Bušek z Eisenberga hrad panu Petrovi z Perče, který na Jezeří sídlil do roku 1410. Další majitel panství byl Albrecht Starší z Kolowrat na Krasově a Libštejně, purkrabí z hradu Loket. Po Albrechtovi přišel na Jezeří rytíř Jan Smolík ze Slavic, katolík, který zde vydržel i po období husitských válek. Jan předal Jezeří svému synu Zikmundovi, za nějž docházelo k potyčkám se saskou posádkou na Hněvíně⁴. Také další pán na Jezeří, rytíř Kunz z Kaufunku, měl nepřátelské vztahy se Sasy, přestože jeho rod ze Saska pocházel. Důvodem nepřátelství byly vyhrocené vztahy s kurfiřtem Friedrichem Saským. Roku 1455 unesl Kunz kurfiřtovy syny, aby tak vyřešil otázku navrácení statků, o které ho Friedrich připravil. Jezeří se mělo stát místem, kde bude uvězněn princ Arnošt, ale tento Kunzův záměr se nezdařil. Kunz s družinou byli v Sasku zadrženi a popraveni. Zemský správce Jiří z Poděbrad obsadil Jezeří z obavy o bezpečí kurfiřtových synů a při této příležitosti spolu se svou posádkou dobyl Most.

Roku 1459 hrad znovu spravovali Smolíkové, přičemž Zikmund Smolík odkázal hrad roku 1513 švagrovi Mikuláši Hochhauserovi z Hochhausu. Za Mikulášovy správy došlo pravděpodobně k nejvýraznější přestavbě hradu na renesanční zámek.

² Informace z následujících 17 odstavců byly čerpány z publikace KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*, Národní památkový ústav, 2005, s. 4 – 31.

³ „Eisen“ - německy „železo“, „Berg“ - německy „hora“

⁴ Mostecký hrad

2.2 Renesanční zámek

Z tohoto období patrně pochází půlkruhová bašta a část přilehlého jižního křídla.

Památkou na přestavbu hradu je erb rodu Hochhauserů s letopočtem 1549 a nápisem „*O člověče, pomni, kde je pán a jeho rod*“, který se nachází nad hlavní branou.

Po Mikulášově smrti zdědil zámek jeho syn Petr a po něm jeho synové Václav ml. a Mikuláš. Václav prodal Jezeří bratranci Jiřímu Hochhauserovi z Hochhausu na Albrechticích, jehož syn Jan Mikuláš byl za účast na stavovském povstání potrestán konfiskací majetku, jenž připadl císaři Ferdinandu II.

Listinou z 15. března 1622 daroval císař Jezeří spolu s dalšími zkonfiskovanými panstvími knížeti Karlu z Lichtenštejna. O rok později Lichtenštejn prodal Jezeří Vilémovi ml. Popelovi z Lobkowicz na Bílině, Běškovcích a Solopyskách. Vilém zaplatil ale pouze dvě třetiny kupní ceny, takže třetina zámku zůstala ve vlastnictví Hochhauserů. Zbytek ceny pravděpodobně nebyl uhrazen včas a tak se stalo, že za saského vpádu roku 1631 se vrátili na Jezeří Jiří a Bernard Hochhauserové a zámek vyplenili. K finančnímu vyrovnání mezi Hochhausery a Lobkowiczem došlo až roku 1638.

Již od roku 1627 na zámku probíhaly drobné stavební úpravy a roku 1638 se opravovaly střechy. Zámek ale v únoru 1646 vyhořel. O rok později zemřel Vilém Popel a Jezeří připadlo jeho synovi Františku Vilémovi, zakladateli novosedelsko - jezeřské větve Lobkowiczů.

2.3 Barokní zámek

Po Františku Vilémovi přechází Jezeří do vlastnictví jeho syna Ferdinanda Viléma z Lobkowicz, který na zámku provedl rozsáhlé rekonstrukce. Úpravy byly dokončeny roku 1696. Od této doby tvoří půdorys zámku písmeno H. Ferdinand Vilém ustanovil svým dědicem bratra Oldřicha Felixe, za jehož správy zámek roku 1713 znovu vyhořel. Díky tomu, že po požáru přijela rozsah škod zjistit komise poslaná žateckým hejtmanem, známe podobu částí Jezeří před požárem a víme, že zámek měl tehdy již vnější podobu, jakou má v současné době – tedy půdorys tvaru H, 114 pokojů a 130

dalších místností.⁵ Oldřich Felix započal ještě téhož roku s opravami zámku. Roku 1722 tragicky zahynul a tím vymřela novosedelsko – jezeřská linie Lobkowiczů. Panství bylo podle závěti svěřeno do rukou nedospělého Karla Adama, jehož zastupoval otec Jiří Kristián Lobkowicz.

Roku 1752 pak Karel Adam prodal Jezeří Ferdinandu Filipovi Josefovi, knížeti z Lobkowicz na Roudnici. Zámek s panstvím se tak dostal do vlastnictví roudnicko – bílinské větve rodu Lobkowiczů. Podle Hany Novotné vypadal zámek v 18. století takto: „*V suterénu byly zbrojnice, prachárna, mechanická dílna a další místnosti. V přízemí byly knížecí pokoje, audienční síň, stříbrnice, kulečnickový sál, zrcadlová síň a pokoj zámeckého kaplana. V prvním patře bývala kaple a tři barevně odlišená apartmá – štoky. V červeném byla světnice, jídelna a oválný sál s galerií, roku 1802 upravený na divadlo. Černý štok měl dva pokoje a dva kabinety, modrý několik světnic. Před požárem v roce 1713 bývala na zámku místnost s pozlacenými stěnami, tzv. zlatý kabinet.*“⁶ V této době byla na Jezeří instalována bohatá sbírka trofejí a paroží.

2.4 Zámek v 19. století

Po Ferdinandu Filipovi se stal majitelem Jezeří Josef František Maxmilián, který se zasloužil o to, že byl zámek přizpůsoben dobovým požadavkům na pohodlné šlechtické sídlo. Roku 1802 byly zahájeny větší stavební úpravy – jižní křídlo bylo přestavěno na divadelní sál⁷ vedoucí přes dvě patra a pod ním byla vybudována kaple Panny Marie Bolestné, kde visel oltářní obraz Madony od Karla Škréty, který byl koncem druhé světové války odvezen do zahraničí. V kapli byl též krucifix, vyřezaný z jednoho kusu dubového dřeva a harmonium. František Maxmilián byl velkým milovníkem divadla a hudby, sám zpíval a byl dobrým hudebníkem. Založil na Jezeří kapelu o 22 členech,

⁵ Oblastní muzeum v Mostě, knihovní fond; NOVOTNÁ, Hana. Zámek Jezeří. *Informační měsíčník okresu Most*, 2001. č. 1., nestr.

⁶ Oblastní muzeum v Mostě, knihovní fond; NOVOTNÁ, Hana. Tamtéž.

⁷ Oblastní muzeum v Mostě, knihovní fond; NOVOTNÁ, Hana. Zámek Jezeří. *Informační měsíčník okresu Most*, 2001. č. 1., nestr.

kteřou vedl skladatel A. Vranecký a později A. Cartellieri. Na Jezeří prvně zazněla III. Eroica Ludwiga van Beethovena.

Po smrti Josefa Františka Maxmiliána se stal roudnickým knížetem Ferdinand Josef z Lobkowicz, který založil Lobkowiczskou hudební školu v Roudnici nad Labem. V letech 1846 – 1853 působilo na zámku Jezeřské pěvecké kvarteto. V 60. letech 19. století zanikla jezeřská kapela a sbírka drahocenných hudebních nástrojů byla převezena do Roudnice. Roku 1823 vznikla zámecká zahrada, v níž byl bazén, voliéra a tělocvična. *„Barokní zahrada na Jezeří byla umístěna na vrchní terase, na kterou se vstupovalo přímo z tzv. lesního pokoje. Zahrada měla květinový parter a byla zdobena loubím, špalíry a alejemi, které zasahovaly až do blízkých lesních porostů. Její výzdobu umocňovaly sochy s motivy z antické mytologie. Pro zpestření zde byla umístěna rozličná vodní díla, jako kaskády, různé bazénky a fontány. V zahradě zvané Lustgarten byla umístěna oranžerie a fíkovna. Spodní část zahrady, zvanou arboretum, tvořily rozsáhlé palouky, lemované či přerušované partiemi různých dřevin a doplněné třemi rybníky, napájenými vodou z Albrechtického a Šramnického potoka. Travnaté plochy byly oživeny četnými květinovými záhony, fontánami a vodotrysky. V blízkosti budovy zámeckého zahradnictví se nacházely vysoké skleníky, ve kterých byly umístěny palmy a jiné teplomilné rostliny, které se v teplých měsících umísťovaly ven a podél pěšin vysypaných bílým pískem. Mezi drobnými stavbami zahradní architektury vynikal romantický pavilon a dále pak tzv. švýcarský dům, postavený na břehu rybníčka s umělým vodopádem ve svahu pod zámkem. K zajímavým prvkům zámeckého parku patřila ptačí voliéra (Vogelhaus), vyhlídkové terasy, či pavilony, z nichž nejznámější Josefinina vyhlídka byla umístěna na svahu Svatojánského vrchu. Jezeřské arboretum se mohlo pochlubit řadou velmi cenných exemplářů dřevin. Jednalo se o převislé buky, habry, jedlé kaštanovníky, zmaliničníky japonské, liliovník tulipánokvětý, platan pestrolistý, jeřáb břek a statné šácholany (magnolie). Raritou byl tzv. "Albrechtický dub", který rostl na spodní hranici zámeckého parku“⁸. Zanedlouho po zahradě vznikl zámecký park v anglickém stylu, který navazoval na oboru. V lese v blízkosti zámku*

⁸ <http://www.zamek-jezeri.cz/zamecky-park/>

byla vybudována přehrada, ze které mohlo Jezeří čerpat vlastní vodu. Stavba měla též obranný charakter.

Roku 1821 bylo zahájeno jednání o převedení Jezeří do rodinného fideikomisu⁹, což se roku 1835 stalo a toto povolení bylo uloženo do Zemských desek. Roku 1868 se stal správcem rodinného fideikomisu kníže Mořic z Lobkowicz a po něm Ferdinand Zdeněk, který roku 1920 převedl správcovství na svého druhorozeného syna, jímž byl JUDr. Maxmilián Ervín z Lobkowicz, který působil jako diplomat ve službách Československé republiky; roku 1938 odešel do exilu ve Velké Británii. Roku 1920 byl zámek elektrifikován a byl na něj zaveden telefon.

2.5 Jezeří za druhé světové války a těsně po ní

Po podepsání mnichovské dohody byly domény Lobkoviců rozděleny. Části, nacházející se v okupovaném území, byly podřízeny správě s ředitelstvím v Bílině. Až do začátku druhé světové války mělo Jezeří jasně žlutou barvu, teprve kvůli tomu, aby bylo méně viditelné ze vzduchu a tím pádem méně snadným orientačním bodem pro anglické a americké piloty, bylo přetřeno tmavošedě.¹⁰ Z počátku okupace se Jezeří stalo sídlem štábu SS – Leibstandarte Adolf Hitler, v čele se Seppem Dietrichem. Vojáci byli ubytováni i v soukromých bytech. Toto obsazení trvalo od 9. do 19. října 1938.¹¹ Po záboru Sudet musela být navracena velká část mobiliáře, která byla předtím převezena do Roudnice nad Labem. Později byla z Jezeří přestěhována do Bíliny. Po odchodu osobní Hitlerovy standardy byla na zámku ubytována posádka, která hlídala zajatce ubytované v budově lesního ředitelství na Jezeří.

V březnu 1943 byl zřízen na Jezeří tábor pro prominentní vězně, převážně vysoké francouzské důstojníky. Vězni byli hlídáni vojenskou stráží a psy, kolem areálu byl

⁹ majetek, který zakladatel zajišťuje pro rod ustanovením o jeho nezczizitelnosti a dědické posloupnosti (KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*, Praha, SPN 1983, s. 172).

¹⁰ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. *Kronika Albrechtice*, s. 6.

¹¹ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. *Kronika Albrechtice*, s. 8; Doslovná citace vzpomínek lesního rady Evžena Höniga.

natažen ostnatý drát, do kterého byl přiváděn proud.¹² Zámek byl natřen zelenou maskovací barvou a okolí bylo uzavřeno pro civilní obyvatelstvo. Ani lidé žijící v těsné blízkosti Jezeří často nevěděli, k jakému účelu zámek slouží. K prominentním osobnostem internovaným na zámku patřili Pierre de Gaulle, bratr francouzského prezidenta, syn bývalého francouzského ministerského předsedy Michael Clémenceau a Dr. Menetrel, osobní lékař maršála Pétaina.

Vojenský útvar a zajatci opustili Jezeří v noci ze 7. na 8. května 1945 a odcestovali vlakem, který byl již několik dnů předem připraven na dřínovském nádraží.¹³ Během války bylo Zemským lesním úřadem v Liberci nařízeno vytěžit z okolí Jezeří obrovské množství dřeva. Tento příkaz však nebyl proveden, o čemž svědčí zpráva závodní rady ve Vysokém Chlumci z 25. září 1945, v níž je uvedeno, že „*lesy v oblasti lesního ředitelství v Jezeří byly po dobu okupace šetřeny a nachází se v pořádku.*“¹⁴

Po skončení druhé světové války přešlo Jezeří znovu do vlastnictví Lobkowiczů, ale JUDr. Maxmilián Lobkowicz, který byl od roku 1942 velvyslancem ve Velké Británii, se rozhodl zůstat po únoru 1948 v exilu. V dubnu 1948 zavedl Zemský národní výbor na Jezeří národní správu a o rok později převzala zámek do své správy Národní kulturní komise. Zámek byl pronajat Ministerstvu techniky, roku 1950 byl dán k dispozici Posádkové správě Chomutov. Stočlenná posádka se na zámek nastěhovala ještě před určeným datem bez vědomí Národní kulturní komise i Státní památkové správy, vystěhovala zbylý inventář, naházela ho do kaple a celý zámek byl vybiten. Po jejím odchodu zámek krátce sloužil jako internát pro hornické učně. Roku 1952 byl v zájmu postupu těžby dolu Maršál Koněv vyklizen celý areál, zanikla obec Jezeří¹⁵ a kvůli poklesu půdy v důsledku těžby vznikly velké škody v parku¹⁶.

¹² Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 9.

¹³ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 9.

¹⁴ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 11.

¹⁵ Několik budov zaniklé obce přetrvalo do počátku 80. let.

¹⁶ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke Kronice Albrechtice, Jezeří žaluje. *Hornický sever*, 1968. roč. 2, č. 17.

V srpnu roku 1955 převzalo Jezeří od vojenské správy Ministerstvo vnitra. Od září následujícího roku byl objekt prázdný, nebyl nijak využíván a tím pádem ani udržován, což se spolu s povětrnostními vlivy podepsalo na jeho stavu. Bez jakékoli údržby bylo Jezeří ještě dva roky až do počátku roku 1958, kdy bylo jeho správou pověřeno Ministerstvo školství a kultury. Stav objektu byl v tuto dobu již velmi neuspokojivý, tři roky bez údržby na něm byly viditelně znát a tak již v červenci tohoto roku požádalo ministerstvo Státní památkovou správu v likvidaci, aby zámek převzala pod svou ochranu.¹⁷ Touto dobou se připravovalo odevzdání hradů a zámků z rukou Státní památkové péče do správy příslušných národních výborů, takže bylo jisté, že i když Státní památková správa zámek převezme, bude se jednat jen o nepříliš dlouhou dobu, během které, vzhledem k budoucí změně správního orgánu, nedojde k žádným velkým zásahům do stavu objektu. Na žádost ministerstva proběhla prohlídka zámku, při níž se došlo k závěru, že stav zámku přibližně odpovídal stavu z roku 1955, kdy zámek přešel do rukou Ministerstva vnitra. Ještě v srpnu téhož roku proběhlo jednání o převzetí Jezeří do správy Státní památkové péče v likvidaci a dále o následném převedení do správy Krajského národního výboru v Ústí nad Labem.¹⁸

¹⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

¹⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; tamtéž.

3. Jezeří ve správě Krajského národního výboru Ústí nad Labem (1958-1961)

Bylo dohodnuto, že správcem zámku jako státního kulturního majetku bude Odbor školství a kultury KNV podle ustanovení §3 odst. 2 zákona 137/1946 Sb.¹⁹ Během převzetí zámku byly navrženy a projednány dvě možnosti jeho budoucího využití.²⁰ První návrh využití zámku jako objektu školské správy byl zamítnut, protože po předchozí prohlídce nebyl shledán vhodným z hygienických a prostorových důvodů. Jeho přizpůsobení by si vyžádalo příliš vysoké náklady a zámek by byl nutnými úpravami památkově znehodnocen. Druhý návrh využití zámku pro kulturně společenské účely byl shledán možným. U rozhodnutí pro takovéto využití zámku pravděpodobně sehrála roli i jeho bohatá kulturní minulost. Padl návrh, aby na zámku byly instalovány sbírky se zaměřením na divadelní a hudební historii. Uvažovalo se o zavedení tradice každoročních loveckých setkání a dokonce o možné spolupráci s Čedokem a využitím Jezeří jako objektu turistického zájmu. Tento návrh byl přijat vzhledem ke skutečnosti, že v lesích kolem Jezeří byla stále spousta zvěře a zámek sám byl k takovému účelu prostorově velice vhodný, takže by odpadla nutnost větších úprav. Pouze se měl obnovit park, došlo by k rekonstrukci barokního zvěřince a znovuzřízení divadelního sálu z roku 1802.

V říjnu 1959 vyšlo usnesení vlády č. 858 pro vypracování III. pětiletého plánu rozvoje národního hospodářství ČSR na léta 1961 – 1965.²¹ V hlavě VII je uveden výhledový plán zřídit ústav pro ochranu a péči o přírodní prostředí. Kvůli nedostatku výzkumu ochrany a tvorby životního prostředí bylo považováno za nutné zřídit takový ústav ještě v průběhu nadcházející pětiletky. Práce měly být naplánovány tak, aby se s výzkumem

¹⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zápis z jednání o převzetí Jezeří do správy SPS v likvidaci od ministerstva vnitra a převedení zámku do správy KNV v Ústí nad Labem.

²⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; tamtéž.

²¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

mohlo začít již roku 1962. Nově zřízený ústav by měl zjišťovat vliv průmyslových a hospodářských zařízení na biologickou složku krajiny, zkoumat možnosti zmírnění jejich negativních vlivů a na základě těchto průzkumů vytvářet směrnice pro tvorbu zdravé a estetické krajiny.

V listopadu roku 1959 bylo Jezeří převedeno do správy KNV Ústí nad Labem i úředně.²² Přestože byl plán na využití zámku ve správě Odboru školství a kultury KNV schválen, zůstalo jen u toho a na stavu zámku se prakticky nic neměnilo. Během roku 1959 byla rekonstruována hodinová věž s bání²³, ale s přeměnou zámku v kulturní a turistické centrum se nezačalo. Objekt byl tedy dále ponechán napospas počasí a vandalům, kteří z něj průběžně odnášeli i to málo, co ještě zbylo po úpravách pro vojenské účely.

V červenci 1960 proběhlo nové jednání o Jezeří kvůli jeho špatnému stavu. Jako hlavní viník byl shledán KNV Ústí nad Labem²⁴, který nechal zámek dva roky chátrat. Na jednání se odsouhlasilo, že zámek potřebuje nutně spolehlivého hlídače, jehož činnost bude kontrolována místním okrskářem VB. Také bylo dohodnuto zajištění přístupové cesty k zámku. Počátkem září byla na Jezeří provedena prohlídka za účasti zástupců Okresního národního výboru Most, Městského národního výboru Most a Pozemních staveb Most.²⁵ Výsledkem prohlídky bylo prohlášení, že Jezeří je velmi vhodný turistický objekt s krásným výhledem. Zpráva obsahuje i bližší popis zámku, který je zde popsán jako objekt zdemolovaný německou armádou z doby, kdy byl užíván jako vězení pro cizí důstojníky. V této době byly v interiéru zámku provedeny mnohé adaptace, z nichž nejvýznamnější byly zmenšení reprezentačních sálů příčkami, zavedení ústředního topení, instalace sociálního zařízení a zřízení kotelny a strojovny,

²² Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Opatření o převodu správy.

²³ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Protokol o fyzickém předání zámku Jezeří.

²⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zpráva o jednání o zámku Jezeří.

²⁵ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; tamtéž.

kteře se ale nedochovaly. Na zámku byly rozbité dveře, svítily, zábradlí, okenní tabulky, krytiny a omítky. Hlídači tedy neměli co hlídat a tak jejich činnost spočívala v zahánění turistických výprav z bezpečnostních důvodů.²⁶ ČS vojenské orgány, které zámek užívaly po tom, co byl opuštěn Němci, uvedly, že zámek opustily bez zničení a úprav, což potvrzuje i zpráva z prohlídky s dovětkem, že se tyto orgány na dalším demolování zámku podstatně nepodílely. Otázkou zůstává, nakolik se dá vyklizení zámku a vybílení stěn považovat za minimální či dokonce žádný podíl na zpusťování Jezeří. Zpráva hovoří i o stavu zahrady a zámeckého parku, které byly popsány jako zcela neudržované a zpustlé. Po prohlídce byl vysloven názor, že zámek je v tak špatném stavu, že by si jeho úpravy vyžádaly milionové náklady, což přesahuje finanční možnosti okresu. Odhadovalo se, že jen na nejnutfnější zajišťovací práce by bylo potřeba uvolnit 15 milionů Kčs. Přesto účastníci prohlídky dospěli k názoru, že zámek se nesmí ponechat v takovémto stavu, protože „*provokuje veřejné mínění ke kritice*“²⁷. Proto bylo znovu navrženo využití pro kulturní účely, i když v mnohem menší míře, než původně. Zámek by byl po rekonstrukci zpřístupněn, což by si vyžádalo zřízení občerstvení nebo restaurace buď v jeho blízkosti, nebo přímo v objektu zámku.

V září se na Odboru školství a kultury ONV Most konala další porada, která měla vyřešit situaci zámku.²⁸ Vzešel návrh, že pokud by se Jezeří ujal KVH, může na jeho rekonstrukci uplatnit nárok na poskytování finanční subvence. Hovořilo se o návrhu umístit na Jezeří rekreační nebo zdravotnické centrum pro dělnictvo. Dále bylo nutno vyřešit otázku hlídání zámku. Návrh, podaný před dvěma lety, tedy v roce 1958, aby funkci dozorce vykonával pan Evžen Hönig²⁹, byl zamítnut pro vysoký věk pana Höniga. Výběr vhodného dozorce byl odložen a stejně tak výběr kastelána, uklízečky, průvodce a zahradníka, kteří měli být zaměstnání až po skončení úprav. Na závěr

²⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zpráva o jednání o zámku Jezeří.

²⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zpráva z prohlídky zámku Jezeří.

²⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zápis z porady OŠK Most.

²⁹ bývalý lesní rada

porady byla dohodnuta další prohlídka zámku, po které bylo rozhodnuto, že zámek je nevhodný pro jakékoli zdravotnické služby a proto bude využit k muzejním a archivním účelům. Toto rozhodnutí představovalo již třetí návrh na využití zámku během dvou let.

4. Jezeří ve správě Okresního národního výboru Most (1961-1972)

O rok později zámek Jezeří znovu změnil správce. Došlo k tomu v říjnu 1961 a zámek byl předán z vlastnictví Severočeského KNV Ústí nad Labem do správy ONV Most. Spolu se zámkem přešly do správy ONV také vrátnice, domy č. p. 2, 16, 39, 50, park a zahrada. Celková výměra předaných zastavěných parcel čítala 8 675 m² a předaných pozemkových parcel 24 482 m².³⁰

V době předání byl objekt stále v dezolátním stavu, přičemž oproti dřívějšímu názoru byly největší škody připsány vojákům.³¹ Přestože krovy na střeše zámku byly překvapivě v pořádku, střechy byly porušeny rozpadávajícími se komíny. V celém objektu bylo přerušeno elektrické vedení a vodovod, v přístavbě k severnímu křídlu se zřítil strop nad prvním patrem, chyběla většina dveří a všude po zámku byla rozšířena dřevokazná houba. Válcové věže byly v době pobytu vojáků na zámku prostříleny kulkami, což je narušilo. Vnitřní umělecká výzdoba zámku byla v průběhu doby rozřezána a odcizena, zámecká kamna byla poškozena, stejně jako figurální plastika na pravé straně hlavního portálu a terasy vymezující nádvoří. V domě č. p. 50 bývaly vojenské umývárny, účelové prostory a kobky, ale v době předání zámku byl dům již také ve velmi špatném stavu. Do stájí zatékalo a stejně jako v zámku se v nich rozšířila houba. Vojáci při svém pobytu neušetřili ani fontánu a sochařskou výzdobu parku, kterou, stejně jako válcové věže, poškodili kulkami. Jedna z figurálních skupin byla dokonce povalena a zničeno bylo i oplocení, takže nebylo možné na první pohled poznat, kam až původně zámecký park sahal.³²

³⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Protokol o fyzickém předání zámku Jezeří.

³¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; tamtéž.

³² Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Protokol o fyzickém předání zámku Jezeří.

Během roku 1961 se v okolí Jezeří provedly další velké změny v rámci postupu těžby. Obyvatelé obce Dolní Litvínov se museli vystěhovat a obec byla zrušena. Totéž bylo zamýšleno i s obcí Ružodol a severní částí Záluží. Pro obyvatele těchto rušených obcí byly připraveny nové byty v Mostě a Meziboří. Bylo rozhodnuto, že stavební materiál získaný při rušení obcí se použije na výstavbu dalších nových bytů.³³

4.1 Plán na Ústav tvorby a ochrany krajiny

Hned v prvních měsících působení správy ONV Most, bylo Jezeří určeno pro Ústav tvorby a ochrany krajiny. Zámek si pro tento účel vyžádala Československá akademie věd. Byl sestaven návrh rekonstrukce zámku, přičemž se zjistilo, že za finanční částku nutnou pro úpravy zámku by se pořídily čtyři nové stavby, kam by mohl být ÚTOK umístěn.³⁴

Úředním investorem tohoto projektu byl úřad presidia ČSAV, přímým investorem pak Ředitelství výstavby biologických ústavů ČSAV. Hlavními spolupracovníky byly Státní ústav památkové péče a ochrany přírody, Výzkumný ústav výstavby a architektury a Výzkumný ústav anorganické chemie.³⁵

Nový ústav měl na základě výzkumů poskytovat podklady pro zlepšení urbanistické práce a života na sídlištích. Jeho úkol měl spočívat v koordinaci vědecko-výzkumných úkolů, kterými se zabývala různá jiná pracoviště. Dále bylo jeho úkolem starat se o životní prostředí pracujících lidí a uchovávat zdravou krajinu.

Jako dočasné sídlo nově vznikajícího ústavu byla určena budova lesního závodu lesnické fakulty Vysoké školy zemědělské v Kostelci nad Černými Lesy. Počítalo se s tím, že na tomto místě ústav zůstane do roku 1965. Poté by bylo jeho sídlo přeneseno do nově zřízených prostor na zámku Jezeří.

³³ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka: Likvidace obcí; Další obce ustoupily těžbě. *Obrana lidu*, leden, 1961.

³⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Protokol o fyzickém předání zámku Jezeří.

³⁵ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Zámecký areál – investiční záměr 1962.

Hlavní úkolem, pro který byl ústav určen, bylo vytváření syntéz z výsledků analytických studií z ústavu samotného, akademií a resortních ústavů, aby mohla být navržena taková úprava krajiny, která by zaručila její vyváženost, estetický vzhled a zdraví. Důraz se měl klást na výzkum základních biologických prvků, tvořících zdravou krajinu, aby se po čase mohlo přistoupit k rekultivaci devastované krajiny. Pro tento výzkum byly určeny nejen laboratoře, ale bylo považováno za nutné, aby probíhal také v terénu, přičemž na místech, kde byla krajina zvláště ohrožena, by se mohly zakládat výzkumné stanice.

Podle plánů měl ústav začínat s třiceti pracovníky, jejichž počet se měl do roka zdvojnásobit a do roku 1965 se počítalo s nárůstem pracovních sil na 120 osob.³⁶

Zámecký areál sestával v té době ze zámku, hospodářské budovy, další budovy napojené přes průjezd, z podzámčí, budovy pro kaplana, garáže, kůlny a přístavby. Zámek byl stále ve špatném stavu, střechou zatékalo, oplechování a průčelí byly úplně zničené. První a druhé patro zámku obsahovalo větší prostory, které byly celkem dobře osvětleny, ale přízemí bylo velmi tmavé. Hospodářská budova byla trojpodlažní stavení, ve kterém byly byty pro zaměstnance, v suterénu pak sklad krmiva a přístřešek pro koně. Tato budova byla na rozdíl od zámku v dobrém stavu a tudíž použitelná bez nutnosti větší rekonstrukce. Budova pod zahradou byla dvoupodlažní stavení přecházející v opěrnou zeď zahrady. Přízemí bylo adaptováno pro vojenské účely a bylo do něj zavedeno ústřední topení. Kromě toho, že se opěrná zeď začínala vychylovat, byl objekt v dobrém stavu. Podzámčí sestávalo ze stájí, skladu sena a vrátnice s bytem pro vrátného. Budova pro kaplana byla také v celkem dobrém stavu, kdežto u garáží byla odsouhlasena nutná rekonstrukce a u ostatních staveb demolice. Na Jezeří bylo 4 051 m² nevyužitelných a 3 767 m² využitelných ploch.³⁷

Zámecká budova by se musela samozřejmě upravit, proto byly vypracovány plány na přizpůsobení objektu novému ústavu. Do přízemí Jezeří částečně zasahuje skála, do které byly v pravém křídle vytesány sklepy, které by v novém ústavu mohly posloužit

³⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Zámecký areál – investiční záměr 1962.

³⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; tamtéž.

jako sklady jedů, hořlavin a vzorků. První patro bylo určeno pro oddělení meliorace, mikrobiologie a biologie, administrativy, z původní koncertní síně by byl vytvořen přednáškový sál pro pořádání setkání a konferencí a sociální zařízení. Také se uvažovalo o vybudování kinosálu. Do druhého patra zámku měly být umístěny svobodárny pro prvních dvacet pracovníků, levá část budovy byla určena pro oddělení hygieny a meteorologie. Do ostatních částí zámku pak měla být umístěna pracoviště ekologického a rajónového plánování, oddělení biologických a zoologických sbírek, fotolaboratoře a knihovna s čítárnou a archivem. Další knihovna měla být umístěna v suterénu, kde měly také být prostory pro sbírky a různé sklady. Hospodářská budova byla určena k přestavení na čtyři bytové jednotky pro hospodářské zaměstnance ústavu: v prvním patře měly být jednopokojové byty s kuchyní a příslušenstvím a jedna dvoupokojová bytová jednotka. V suterénu měla být kotelná, ale s velkou pravděpodobností by pro ni byla postavena samostatná budova. Chlív se měl přestavět na uhelnu a strojovnu. Budova pod zahradou byla určena pro jídelnu pro cca 160 osob, kuchyni a bufet. V přízemí měly být umístěny sklady potravin, kancelář vedoucího jídelny, sociální zařízení a sklepy. Užitkové prostory jako sklady, truhlárna, dílna, prádelna, žehlárna a elektrodílna pak měly být umístěny v přízemních budovách za hlavním vchodem do areálu. Takovýto ústav by potřeboval vlastní zvěřinec, pro který byla určena budova kaplana. Počítalo se také s pitevnou, laboratoří a přípravnou krmiva. Garáže by po rekonstrukci byly ponechány svému účelu.³⁸

Zámecký areál byl v této době sice napojen na elektrickou síť vlastní přípojkou, ale kvůli tomu, že budovy byly ve velmi špatném stavu, bylo nutno provést nový rozvod a stávající přípojku prověřit. Dále se počítalo s nainstalováním náhradního zdroje pro nouzové osvětlení komunikací, laboratoře a kuchyně. Protože se Jezeří nacházelo mimo plynovou rozvodnu, byl vyhrazen prostor pro plyn v lahvích. Celý areál zámku byl napojen na vlastní samospádový vodovod, přičemž rozvod vody byl v dezolátním stavu. Bylo rozhodnuto vybudovat nový rozvod, opravit vodojem a položit novou přípojku. Nutná byla i rekonstrukce vnější a vnitřní kanalizace pro dešťovou a splaškovou odpadní vodu. Teplá voda měla být vedena do laboratoří, sociálních zařízení a obytných

³⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Zámecký areál – investiční záměr 1962.

prostor. Vedle vrátnice se počítalo s vybudováním telefonické rozvodny a rozhlasové ústředny, přičemž do celého areálu by bylo nainstalováno cca 100 reproduktorů. Na celkové vybavení objektu byla vyčleněna částka 4 miliony Kčs.³⁹

Přípravami na rekonstrukci Jezeří podle plánů bylo na základě dopisu č. j.

1347/5/62/Šo/Dt ze dne 19. února 1962 pověřeno Ředitelství výstavby biologických ústavů při ČSAV.⁴⁰ ČSAV považovala Jezeří za vhodné místo zejména kvůli vlastní poloze zámku, v jehož blízkosti byly průmyslové závody na zpracování uhlí, hnědouhelná pánev, elektrárny, ocelárny, povrchové doly a chemické závody.

V blízkosti zámku procházela krajina rychlými proměnami kvůli těžbě a stavbě nových sídlišť pro obyvatele obcí ustupujících těžbě. Ovzduší tu bylo silně zamořené, kvůli popílku zcela nevhodné k rekreaci. Navíc velikost zámku se zdála být pro ústav ideální.

Umístění ústavu na Jezeří skýtalo i některé nevýhody, z nichž nejvýznamnější byla zcela určitě nutnost rekonstrukce celého objektu, poloha téměř na hranicích a s ní spojený problém s vytvořením dostatečného počtu vhodných bytových jednotek pro pracovníky ústavu, kteří by vzhledem ke vzdálenosti Jezeří od Prahy mohli jen těžko denně dojíždět. Také příjezdová cesta byla ve špatném stavu, stejně jako opěrné zdi, sochy a přilehlé budovy. Ty sice nebyly nijak důležité pro ústav, ale pro historickou cenu bylo rozhodnuto o jejich zachování. Celkové náklady byly vypočítány na částku cca 15 000 000 Kč.⁴¹

Přestože byl tento záměr odsouhlasen a byly pro něj vypracovány plány, ozývaly se názory, že využít celé Jezeří je pro tento účel zcela nevhodné kvůli umístění v nečisté a zamořené krajině a bylo by lepší využít jen část zámku. Ústav by tak byl rozdělen na několik dílčích pracovišť a Jezeří by plnilo funkci jednoho z nich. Tento návrh by řešil vysoké náklady na rekonstrukci i to, že schválený termín ukončení rekonstrukce do roku

³⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Zámecký areál – investiční záměr 1962.

⁴⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

⁴¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

1965 byl shledán příliš krátkým.⁴² Odpůrci původního plánu také poukazovali na fakt, že oprava zámku by měla být věcí památkové péče.

V průběhu roku se začaly objevovat problémy s původním rozvržením využití místností zámku. Zjistilo se, že prostory určené pro oddělení meliorace jsou pro dohodnutý počet pracovníků příliš malé, oproti tomu počet doposud uvažovaných automobilů – 15- zbytečně přesahuje potřeby i možnosti ústavu a neodpovídá mu schválený počet budoucích řidičů – 3.⁴³ Také navržené čtyři speciální dílny by byly nevyužity dohodnutým počtem pěti dělníků a čtyř údržbářů. Nakonec se zjistilo, že vypracované schéma budoucího ústavu celkově neodpovídá situaci na Jezeří, ať stávající, či po rekonstrukci. Původní finanční plán 15 milionů na adaptační práce se ukázal jako nedostatečný, proto byl učiněn nový odhad, který činil 25 milionů, k čemuž se ale musely dále připočítat náklady na výstavbu celkem 80 bytů, což si vyžádalo dalších 7,5 milionu. Celková částka by tedy nakonec činila 32,5 milionu Kč.⁴⁴ Také začátek vlastních adaptačních prací byl přesunut, bylo rozhodnuto, že se s pracemi na Jezeří začne až roku 1965. Ukončení prací mělo nastat mezi lety 1968 až 1970. Protože bylo naplánováno, že těsně na úpatí Krušných hor má být otevřen další důl, padl návrh, že by bylo možno využít Jezeří také jako administrativní řízení tohoto dolu.

Po prodiskutování všech připomínek k původnímu návrhu bylo nakonec rozhodnuto, že na Jezeří budou umístěny dvě třetiny ústavu a zbytek bude v jiném objektu, pravděpodobně by zůstal v Kostelci nad Černými lesy. Počet pracovníků se ustálil na 90 stálých a 30 dočasných. Protože adaptace místností se ukázala jako finančně náročnější úkol než výstavba nových, rozhodlo se, že práce budou probíhat etapovitě.⁴⁵

⁴² Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Připomínky akademika Ctibora Blatného k investičnímu záměru.

⁴³ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; tamtéž.

⁴⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Posouzení investičního záměru rekonstrukce zámku Jezeří pro ÚTOK ČSAV.

⁴⁵ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Posouzení investičního záměru rekonstrukce zámku Jezeří pro ÚTOK ČSAV.

Ani toto nově upravené rozhodnutí o budoucnosti zámku se neobešlo bez dalších problémů. Protože původní dispozice zámku byly lovecké a kulturní podniky, adaptace k novému účelu byly možné pouze s ohledem na významné původní určení prostor a jejich archivaci. Proto bylo nutné přizvat ke spolupráci na pracích Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů.⁴⁶ Na základě spolupráce SÚRPMO a Pražského projektového ústavu vznikly další požadavky na přepracování návrhu úprav zámku. Bylo rozhodnuto, že není možné dělit reprezentační prostory nejen pro jejich historickou hodnotu, ale také z důvodu velké finanční náročnosti takového úkolu. Mezi další úpravy oproti původnímu záměru patřilo rozhodnutí obnovit fasády a polychromii na průčelí, restaurování soch a teras, které si měly i po opravách uchovat barokní charakter. Dále měly být restaurovány malby a fresky, opravena stará kamna, přičemž nová měla být odvezena pryč. Na střeše se měly rekonstruovat jen komíny. Další fakt, který zasáhl do přepracovávání návrhu na rekonstrukci pro účely ÚTOKu, bylo rozhodnutí o zrušení Albrechtic kvůli výstavbě nového dolu. Obec měla být zrušena nejpozději do roku 1980. Spolu s Albrechticemi mělo dojít ke zrušení dopravní sítě, a sice přeložení silnice č. 13. Proto vyvstala nutnost napojit Jezeří na nově vznikající silnici mezi Horním Jiřetínem a Drmaly. Vhodné místo k napojení zámku na silnici se ukázala být lesovna.⁴⁷

Po nalezení řešení všech nově vzniklých potíží, byl v dubnu 1962 konečně vypracován harmonogram prací. Na schválení nově upraveného investičního záměru byly vyčleněny dva měsíce. Výhledová studie a investiční úkol měly být vypracovány v době od poloviny června do konce července 1962. Na schválení těchto dokumentů byl ponechán další měsíc. Vlastní práce měly podle harmonogramu začít v polovině roku 1963 a skončit koncem roku 1968. S uvedením zámku do provozu se počítalo v lednu roku 1967 a o dva roky později měl být uveden do provozu celý areál.

Přestože k rekonstrukci byl přizván Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů a přestože byly po dohodě s pracovníky tohoto ústavu vytvořeny podmínky, za

⁴⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Přípomínky k investičnímu záměru.

⁴⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Přípomínky k investičnímu záměru.

kterých dojde k adaptaci, aniž by byl zámek historicky znehodnocen, již v červnu 1962 Dr. Prof. Antonín Pfeffer z ČSAV ve svém dopise⁴⁸ uvádí, že k záchraně zámku bude přistoupeno ne z historických, ale především z politických důvodů. Patrně, aby svým špatným stavem nezavdal příčinu k otázkám, zda se stát dostatečně stará o své památky. V dopise dále uvádí, že bude zachována jen vnější silueta budovy, kdežto vnitřek bude zcela přizpůsoben nárokům nově vznikajícího ústavu. Nová koncepce měla tedy najednou přednost před historickými hodnotami.

Počátkem června se začal projednávat podle harmonogramu investiční záměr a v rámci toho byla navržena další prohlídka zámku⁴⁹, po níž mělo padnout konečné rozhodnutí o schválení nebo zamítnutí investičního záměru. Bylo rozhodnuto zbourat budovu pro kaplana a ostatní objekty ponechat a podle potřeby opravit. Odsouhlasil se záměr vybavit zámek novými okny se zdvojenými křídly, ponechat původní podlahy, opravit krov a na střechy umístit novou krytinu. Po prohlídce proběhlo další jednání, kterého se účastnili i zástupci Státních lesů, aby dostali prostor vyjádřit se k využití Jezeří pro ÚTOK.⁵⁰ Podle Státních lesů si situace v Krušných horách takovýto ústav žádala již dávno a jejich společnost také zřízení podobné instituce prosazovala již od roku 1960. Zástupci Státních lesů dále uvedli, že je nezbytné zabývat se problematikou vztahu uhelných pánví a lesního hospodářství, řešit problém exhalací a najít proti exhalacím účinná opatření. Dále poukázali na nutnost výzkumu podmínek pěstování lesů v takovýchto ztížených podmínkách, jaké jsou v okolí uhelných pánví pod Jezeřím. Z těchto důvodů Státní lesy přítomnost ústavu na zámku schválily, zároveň však vyslovily obavu, že adaptace zámku by si vyžádala příliš mnoho nákladů při zachování památkové hodnoty zámku, která by měla být znovu prověřena.⁵¹

⁴⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

⁴⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zápis z prohlídky Jezeří.

⁵⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Adaptace Jezeří pro účely výzkumného ústavu pro tvorbu a obnovu krajiny.

⁵¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964, tamtéž.

ONV Most se k adaptaci Jezeří stavělo velmi kladně a nepřipouštělo si žádné problémy. Předseda ONV Pešek se zavázal dohlédnout na opravení příjezdní komunikace k Jezeří v úsecích Albrechtice – Jezeří a Dřínov – Jezeří do konce srpna 1962. Hned po opravě silnice měla začít rekonstrukce, pro niž byla sjízdná komunikace velmi důležitá z důvodu dovážení stavebního materiálu.⁵²

Když už byly v srpnu 1962 veškeré nesrovnalosti ohledně rekonstrukce vyřešeny a opravy mohly konečně po všech nesnázích začít, přišlo rozhodnutí vlády o zastavení všech stavebních prací na Jezeří, které nebyly v rámci řádně platného investičního plánu. ČSAV usilovala o získání výjimky a znovuoobnovení prací, ale žádost byla zamítnuta.⁵³ Vyhlídky zámku na opravdovou rekonstrukci po všech letech diskuzí, příprav a teorií vzaly během chvíle zasně. I po tomto neúspěchu souhlasila ČSAV s neodkladnými zabezpečovacími pracemi a s tím, že střecha měla být opravena ještě během roku 1962. K rekonstrukci se vyjádřila i Vojenská správa a bez námitek dala k pracím souhlas, který měl platnost dva roky. Jako podmínku uvedla, že pokud opravy nezačnou do dvou let, bud nutné žádat znovu o další souhlas.⁵⁴ Bylo připraveno nové jednání o investičním úkolu.⁵⁵ Z jednání vyplynula nutnost zajistit dostatek vody pro případ požáru a instalovat do každého patra zámku hydrant. Dalšími návrhy bylo zřízení hygienického pásma kolem potoka a určení pracovníka, který měl mít zodpovědnost za údržbu silnice. V době jednání už probíhala slíbená úprava příjezdní komunikace, která pak měla být napojena na silnici č. 13. Poprvé se hovořilo o důležitém úkolu – stanovení pevné hranice těžby. Po rekonstrukci komunikace a zajištění ochrany potoka mělo dojít k urychlené rekonstrukci.

V únoru roku 1963 byly zastaveny i ty drobné záchranné práce, které v létě minulého roku začaly. Ředitelství výstavby biologických ústavů v Praze oznámilo, že

⁵² Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

⁵³ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Opis zprávy ČSAV ohledně rekonstrukce zámku Jezeří.

⁵⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; tamtéž.

⁵⁵ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zápis průběhu jednání o investičním úkolu.

rekonstrukce nebyla vládním nařízením, což byl důvod pro zastavení všech záchranných prací a přípravných prací pro rekonstrukci.⁵⁶ Kromě zastavení prací byla také zrušena objednávka na vypracování úkolu pro podrobné zaměření Jezeří a objednávka dalších prací na projektové dokumentaci byla odvolána. ONV Most uvedl, že Jezeří nemůže být rekonstruováno pro potřeby ÚTOKu z důvodu problému se získáváním pracovních sil.⁵⁷ ONV dále uvedl, že zastavení prací na ústavu ČSAV bylo provedeno na příkaz úřadu prezidia ČSAV. Aby nezůstalo Jezeří zcela nevyužito, navrhl Krajské středisko památkové péče rekonstrukci pro kulturní účel, jak již bylo v minulosti navrhováno. Nové plány úprav by musely ale počítat se zachováním historického vzhledu budovy i respektováním vnitřního uspořádání místností. Památkáři se rezolutně postavili proti schválenému návrhu o napojení Jezeří na novou silnici č. 13 v oblasti lesovny. Vysvětlili to tím, že lesovna má kulturní a historický význam a proto s její likvidací nesouhlasili. Odbor výstavby tak vrátil původně schválený návrh silnice k přepracování.⁵⁸

4.2 Nové plány na využití zámku

Na zámku se skoro celý rok nic nedělo, nikdo nepřišel s jiným návrhem, než byla již několikrát prodiskutovávaná možnost využít Jezeří pro kulturní účely. Otázka budoucnosti zámku byla znovu otevřena až v polovině roku 1964, kdy byly vysloveny dokonce tři varianty využití zámku.⁵⁹ Návrh na zřízení léčebny pro nemocné tuberkulózou byl zamítnut s odůvodněním, že takovéto zařízení je zbytečné. Tuberkulóza byla v době projednávání návrhů v okrese již na ústupu a léčebny se rušily po celé republice. Zcela jistě sehrálo roli i nepříliš zdravé ovzduší v okolí zámku, které by rekonvalescenci nemocných jistě neurychlilo. Druhým návrhem bylo zřízení

⁵⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Oznámení ředitelství výstavby biologických ústavů v Praze.

⁵⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Odpověď na dotaz proč byly na Jezeří zastaveny práce.

⁵⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

⁵⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Zápis ze schůze rady ONV o využití zámku Jezeří.

rehabilitačního ústavu. Pro toto zařízení by se zámek hodil svou velikostí i členěním pokojů, kterých je vhodný počet. Předpokládalo se umístění zhruba 180 lůžek.

Odhadované náklady adaptace zámku a jeho vybavení by se vyšplhaly na 25 milionů Kčs. Nutný počet pracovníků pro toto zařízení by byl 80 až 90 osob. Jezeří by tak řešilo rostoucí požadavky na kapacitu rehabilitační stanice OÚNZ Most. Bylo by možné ubytovat 60 osob po úrazech, 50 osob s poškozením nervového systému, 30 s interním onemocněním, 20 ortopedických případů a 20 případů revmatismu a vrozených poruch nervové soustavy a pohybového ústrojí u dětí. Mohl by být také zřízen ústav pro vodoléčbu a elektroléčbu, léčebně tělesnou výchovu, léčbu prací a sanatorium pro 50 až 60 lidí. Okolí zámku bylo považováno za příznivé, s dobrou vodou z vlastního potoka. Třetím návrhem bylo zřízení domova důchodců s kapacitou cca 20 lůžek. Pro tento návrh hovořil fakt, že v době projednávání se rušily domovy důchodců v Kopistech a v Mostě. Také domov důchodců by měl na Jezeří dobré podmínky – okolní les, klidné prostředí, možnost práce v parku a na zahradě.

Kvůli rozhodnutí, který z návrhů by byl pro zámek nejvhodnější, se na Jezeří konala nová prohlídka organizovaná komisí pro školství a kulturu SKNV. Podle výsledků prohlídky bylo Jezeří zchátralé a stále bez údržby kvůli tomu, že poslední pokus o jeho využití jako ÚTOK od ČSAV byl zamítnut z důvodu potíží se zajištěním investičních prostředků. Objekt byl shledán vhodným pro instalaci zpráv a dokumentů o likvidovaných obcích, přehledu stavebního vývoje těžební oblasti, dokumentace vývoje nového osídlení a dokumentace výzkumů.⁶⁰ Takto by podle ONV Most vznikl na zámku stálý záznam péče, kterou socialistický stát věnoval kulturním hodnotám a tvoření prostředí pro pracujícího člověka. Výstavu by bylo možné doplnit také přednáškovou činností. Část objektu by mohla být časem využita jako Ústav tvorby a ochrany krajiny, pokud by ČSAV měla ještě zájem. Přilehlá budova byla shledána vhodnou pro několik bytových jednotek, ubytovacích pokojů a restauraci. Úpravy zámku byly odhadnuty na dobu do roku 1970.⁶¹

⁶⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Návrh o instalaci výstavy.

⁶¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964; Návrh o instalaci výstavy.

Zatímco probíhala další jednání o možných osudech zámku, v jeho okolí se chystaly další podstatné změny. Na Mostecku zůstaly po hlubinném dolování uhlí pod mnoha obcemi ochranné pilíře. V těchto pilířích byly zásoby uhlí, o kterých bylo rozhodnuto, že musejí být využity.⁶² Již roku 1961 se kvůli uhlí z pilířů začalo s likvidací obce Souš. V březnu 1964 se v místě, kde původně stála obec Ervěnice, která ustoupila těžbě jako jedna z prvních, setkaly dva povrchové doly Jan Šverma a Důl československé armády. V místě setkání se nacházel pilíř, skrývajícím téměř 50 milionů tun uhlí v hloubce cca 50 metrů. Bylo rozhodnuto o vytěžení této zásoby do roku 1970, s tím, že s těžbou se muselo začít do konce roku, aby bylo možné tento plán splnit. Rozhodnutím o těžbě se zároveň rozhodlo o zlikvidování města Most, které se mělo přesunout směrem k Žatci. Pro občany z obcí, které ustoupily těžbě, bylo vybudováno sídliště Nový Most.⁶³ Toto sídliště se mělo s postupem těžby dále rozšiřovat, aby bylo možno zajistit více náhradních domovů. K roku 1964, kdy začínala další etapa těžby, žilo na Novém Mostě již 25 000 obyvatel. Domy na tomto sídlišti byly desetipatrové, s tím, že byla naplánována stavba i čtrnáctipatrových budov. Na sídlišti mělo být postaveno také divadlo, kino, výstavní hala, dům potravin, restaurace a bufety.⁶⁴

Plán na likvidaci obcí se ale nezastavil u Mostu, počítalo se s odstraněním renesančního zámku v Ahníkově, zámku v Trmicích, tvrzí v Kopistech, Hořanech a Srbici a románského kostela v Novém Sedle.⁶⁵ Tyto objekty, kromě toho, že měly samy značnou historickou cenu, obsahovaly i cenné vybavení. Možnost záchrany těchto památek byla velmi malá, musely by být buď zachovány na svých původních místech, nebo opatrně přeneseny na jiná působiště. Ne všechny památky byly určeny k odpisu. Rozhodlo se, že nedotčeny zůstanou klášter v Oseku, duchcovský viadukt a pravděpodobně i

⁶² Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; FUNKOVÁ, Jitka. Havířské obce ustupují dolům. *Lidová demokracie*, duben 1964.

⁶³ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; FUNKOVÁ, Jitka. Tamtéž.

⁶⁴ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; FUNKOVÁ, Jitka. Tamtéž.

⁶⁵ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; FUNKOVÁ, Jitka. Tamtéž.

mostecký gotický chrám. Důležité části některých památek jako sochy a portály byly přeneseny na různá místa v kraji. Archeologické památky tak byly umístěny na bílinském zámku, malby, sochy a umělecké předměty v Oseku, Kadani, na Jezeří a v Novém Hradě. Památky, které měly být zničeny, se měly alespoň pečlivě zdokumentovat, aby bylo možné v budoucnu zhotovit věrné modely.⁶⁶

V Ústeckém kraji se dalo pozorovat rostoucí znečištění ovzduší a také husté mlhy, které vznikaly vinou velké průmyslové zóny u Albrechtic. Kvůli tomuto znečištění docházelo k postupnému odumírání lesů i v okolí zámku Jezeří. Vrchní lesní rada ve výslužbě, ing. Evžen Hönig projevil obavu, že zplodiny v ovzduší pravděpodobně způsobí hynutí jehličnatých stromů, což by znamenalo, že svahy kolem Jezeří neudrží humus. Začalo by docházet k sesuvům půdy, což by bylo pro zámek velice nebezpečné.⁶⁷

Na Jezeří byli ubytováni zaměstnanci Lesů. ONV Most souhlasilo s jejich ubytováním pod podmínkou, že přeberou objekt bez nároků vůči majiteli a sami jej uvedou do obyvatelného stavu, přičemž musí veškeré úpravy s majitelem konzultovat. Byty byly zřízeny v hospodářském objektu; na jakékoli jiné místo v areálu nebyl vstup doporučen. Objekt byl v užívání Lesů od února do září 1965.⁶⁸

V létě 1966 byla na posledním sjezdu strany schválena teze o zachování zdravého ovzduší a přírody a na základě tohoto rozhodnutí byly pověřeny všechny národní výbory, aby dohlížely na jeho plnění. Přesto bylo podhůří zámku Jezeří zaneseno do těžebních plánů bez toho, aby byla zhodnocena nebezpečí a všechny možné škody plynoucí z takového rozhodnutí.⁶⁹

Úvahy o zřízení výstavy o architektonickém vývoji obcí v severočeské hnědouhelné oblasti a sbírky materiálů o obcích, které měly teprve ustoupit těžbě, se dostaly na

⁶⁶ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; FUNKOVÁ, Jitka. Havířské obce ustupují dolům. *Lidová demokracie*, duben 1964.

⁶⁷ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. *Kronika Albrechtice*, s. 36.

⁶⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Zpráva Františka Novotného, odbor školství a kultury ONV Most.

⁶⁹ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka; Likvidace obcí; Poslední zelená oáza před pádem? *Průboj*, srpen 1966.

veřejnost a dokonce se o nich jako o nových plánech na využití zámku, psalo v novinách.⁷⁰ Krajské středisko SPP Ústí nad Labem se vyjádřilo, že Jezeří by mělo být opraveno do roku 1971⁷¹, do té doby však měly být na Jezeří jen sklady. Jediná část objektu, která mohla být opravena hned, byla hláska. To, že na Jezeří znovu nebyly povoleny žádné větší opravy a zásahy mimo těch, které měly učinit obyvatelným hospodářský dům pro potřeby zaměstnanců Lesů, mělo za následek další chátrání zámku. Střecha byla v čím dál horším stavu, v zámku nezůstalo jediné nepoškozené okno a dovnitř se tak dostávala vlhkost, která se na stavu Jezeří projevovala stále více. Během roku byla provedena renovace staré lesovny, jejíž vnitřek byl kvůli své vysoké historické hodnotě ponechán v původním stavu.⁷²

Památková péče ONV Most se k novému návrhu stavěla dosti opatrně, záměry s Jezeřím se jí nezdály dostatečně jasné, proto požádala o písemné sdělení plánů na využití zámku. To ale nebylo třeba, neboť ještě v říjnu 1966 schválil ONV Most nový plán na využití Jezeří jako rekreačního celku.⁷³ Zpracováním studie územního plánu byl pověřen ing. arch. Vladislav Gajda. Území kolem Jezeří bylo uznáno vhodným pro rekreaci pracujících lidí a pro vodní sporty. Nevýhodou byla sice předpokládaná malá životnost areálu, který měl pravděpodobně také ustoupit těžbě, ale to nemělo být dříve, než kolem roku 1980. Z územní oblasti Jezeří – Dřínov by se vytvořil jeden rekreační celek, který by obsahoval koupaliště a místo po vodní sporty, tábořiště, kemp, rekreační park, přírodní park a zámek. Zámecký park měl projít úpravou, mělyse obnovit vyhlídky a odpočívadla. Dále by bylo možné vymezit pod zámkem plochy pro stanování a označit turistické cesty v okolí zámku. Z likvidovaných obcí a obcí určených k likvidaci se měly vybrat sochy a instalovat k pěší trase. Výběr soch se měl vztahovat ke kulturní minulosti zámku, takže by byly instalovány sochy vytvořené na

⁷⁰ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 30.

⁷¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Zpráva Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody Ústí nad Labem pro ONV Most – odbor školství a kultury.

⁷² Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 47.

⁷³ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Program realizace rekreačního střediska.

téma hudba, divadlo, příroda. U zámku bylo nutno připravit parkovací místo pro autobusy a přibližně deset aut. Měla se také obnovit kaple, která se měla stát buď muzeem významných osobností Jezeří, nebo galerií.

Aby se nemusel vytvářet nový, bylo rozhodnuto použít starší projektový úkol na zbudování sbírky dokumentace architektonického vývoje obcí v kraji a jen ho opatřit úpravami. První etapa měla proběhnout během roku 1970 a mělo v ní být vytvořeno koupaliště, restaurace a rekreační park. Během druhé etapy měl být vytvořen přírodní park, tábořiště a autokemp. Dokonce se uvažovalo o vydání turistického průvodce. Hlavní architekt Vladislav Gajda měl do roku 1969 vypracovat výtvarný generel Jezeří. Nejdříve bylo ale nutno získat povolení národního podniku Koněv, bez jehož souhlasu nebylo možné plánovat žádné úpravy ani stavby.

Téměř ihned po rozhodnutí vybudovat v okolí Jezeří turisticky atraktivní rekreační oblast byl od Státní památkové péče vydán zákaz prací na zámku.⁷⁴ Prý nikdo neobdržel písemné pověření k vykonávání oprav a nebyl jasně vyjádřen způsob odměňování pracovníků. Nebylo jasné, kdo zastavení prací u SPP zařídil. Zástupce Kulturní správy ONV Most se zavázal vyžádat písemné povolení k zahájení stavebních úprav na Jezeří. Protože okolnosti zákazu byly velmi nejasné, a k některým zainteresovaným institucím se zpráva o zákazu vůbec nedostala, byl určen jeden pracovník ONV, aby vyšetřil kým, a zda vůbec, byl zákaz vysloven.⁷⁵ V listopadu 1966 byl odevzdán Kulturní správě ONV Most projekt o rekonstrukci zámku a počátkem následujícího roku byly projednány připomínky.

V lednu 1967 bylo rozhodnuto, že není v silách KS ONV Most převzít do své správy i zámecký park, pro nějž by bylo nutné zařídit odbornou správu. KS se tedy zavázala postarat o zámek a arboretum, kde měla roku 1968 začít s průklesty a pracemi na oplocení. Do prostoru Jezeří se měl také přestěhovat flájský kostelík, který měl být pro

⁷⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Zápis z porady o postupu prací na zámku Jezeří.

⁷⁵ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; tamtéž.

tento účel rozebrán. Na zámku samém bylo vytrháno cca 150 m² parket, které byly posléze využity na zámku v Ploskovicích.⁷⁶

Ještě v lednu proběhlo další jednání o situaci na zámku.⁷⁷ Na jednání byli pozváni i zástupci Státního úřadu pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze, kteří se ale nedostavili, a svou neúčast vysvětlili tím, že pozvánka na akci nebyla podána včas.⁷⁸ Na schůzi bylo schváleno zavedení celoplošného vytápění zámku. Protože zatím nebyl vysloven plán na využití všech prostor, počítalo se i s možnou změnou využití zámku.

Ohledně Jezeří se stále jen plánovalo a nic konkrétního nepodnikalo a jeho špatný stav tak byl vizitkou péče všech organizací, jejichž správou zámek prošel. Bylo zřejmé nežádoucí, aby se o něm vědělo více, než bylo nezbytně nutné a proto albrechtický kronikář Oldřich Volf, který chtěl několik fotek zámku pro potřeby své kroniky, musel žádat o speciální povolení.⁷⁹ Odbor školství a kultury ONV Most nejprve fotografování i vstup do areálu zámku zamítl s odůvodněním, že zámek se nebude likvidovat a proto není nutné ho dokumentovat. Jako další důvod byl uveden fakt, že fotky zámku byly v minulosti zneužívány k protistátním účelům. Kronikář ale na vstupu i dokumentaci trval a nakonec uspěl. Fotit mohl ale jen za osobní přítomnosti soudruha Richarda Sejpal⁸⁰, který posléze převzal film, nechal ho vyvolat a dodal snímky. Negativ musel zůstat na ONV a pan Volf dostal jako náhradu film nový. Musel podepsat, že fotky nepoužije pro soukromé účely a nedá je k dispozici jiným osobám.⁸¹

⁷⁶ <http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/povalecna-historie-pocatek-zkazy/>

⁷⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Jednání o situaci na Jezeří.

⁷⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; tamtéž.

⁷⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Dopis kronikáři Albrechtic Oldřichu Volfovi.

⁸⁰ Richard Sejpal, inspektor pro kulturu ONV.

⁸¹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Dopis kronikáři Albrechtic Oldřichu Volfovi.

V říjnu se začalo s brigádnicky prováděnými pracemi na rekonstrukci vrátnice a Sdružení památkové péče provedlo opravu střech zámku⁸², aby se zamezilo pronikání vlhkosti do zámku a tím i dalším škodám. Na jaře příštího roku bylo zjištěno, že nebylo provedeno nutné podepření arkýře a jeho spodní část se odtrhla. Nebyla odvezena suť a nebylo provedeno plošné osekání zdiva. Bylo rozhodnuto, že pokud nebudou práce v pořádku hotovy do konce června, dojde k penalizaci.⁸³

4.3 Situace po roce 1968

Díky uvolnění politické situace se roku 1968 začalo také více hovořit o stavu zámku Jezeří jako o závažném problému. Úřadům se vyčítal nezájem o zámek a jeho rekonstrukci, která měla být už dávno provedena, nebo se s ní alespoň mělo začít. Bylo evidentní, že s rekonstrukcí se otálí proto, aby zámek mohl pomalu zchátrat a byl časem zapomenut. V časopise *Hornický sever* se v článku „Jezeří žaluje“ psalo o skutečnosti, že přestože je Jezeří kulturní památkou, s jeho rekonstrukcí se nepočítá.⁸⁴ Kritizovala se i opatření proti tomu, aby se o stavu zámku dozvídala veřejnost. Kolem areálu byl natažen ostnatý drát, kolem něj byly instalovány tabulky se zákazem vstupu a v objektu platil zákaz fotografování, který nebylo jednoduché prolomit, jak se o tom již dříve přesvědčil kronikář Volf. Pan Volf reagoval na článek v *Hornickém severu* názorem, že se časopis snaží získat příznivce památkářů kritikou SKNV Ústí nad Labem a že správa dolu, kvůli jehož zájmům bylo Jezeří na počátku 50. let vyklizeno, měla alespoň dosadit na zámek strážné po dobu trvání důlních prací a část zisku z těžby měla být věnována na renovaci.⁸⁵

⁸² Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Vyjádření ke kritice soudruha Součka ve věci oprav zámku Jezeří.

⁸³ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973

⁸⁴ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke Kronice Albrechtice, Jezeří žaluje. *Hornický sever*, 1968. roč. 2, č. 17.

⁸⁵ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke Kronice Albrechtice, Korespondence Oldřicha Volfa.

V červnu byla brigádnicky dokončena oprava vrátnice⁸⁶ a její část byla upravena pro byt správce. V průběhu prací bylo objeveno zazděné otevřené ohniště, které bývalo součástí černé kuchyně.⁸⁷ Potvrdil to nález usazených sazí pod stropní mřížkou. Kuchyně patřila k původnímu hradu Eisenbergu. Dále bylo zjištěno, že základy panského domu, bývalého sídla správce, se nachází v místech, kde dříve stávala hradní mostní věž. Během tohoto roku došlo ještě k odklizení demoličních zbytků po zbourané kaplance, k vyklizení dolní terasy, k úpravám cest a k vykácení suchých stromů v zámeckém parku, takže se zámku začalo konečně alespoň trochu pomáhat. Práce ale netrvaly dlouho, v srpnu byly přerušeny a dokonce byl odvolán i hlídač zámeckého parku. Správce zámku Lev Konečný byl ve své funkci ponechán.⁸⁸

Od října do prosince 1969 probíhalo na Jezeří natáčení filmu *Past'ák*. Pronájem zámku byl určen na 10 Kčs za den.⁸⁹ ONV uzavřelo s filmaři dohodu, že po jejich odchodu musí být zámek v původním stavu. Pokud by ale během natáčení došlo k takovým úpravám, které by vylepšily stav zámku, nový stav se měl ponechat.

Následujícího roku proběhl na Jezeří rozbor vody, která se ukázala jako nevyhovující a byla naplánována rekonstrukce vodovodu.⁹⁰

Roku 1971 došlo ke změně ve funkci referentů pro kulturu a výstavbu na okrese. Noví referenti se stavěli k renovaci zámku zamítavě⁹¹, dokonce byli i proti provádění nejnutnějších oprav, například oprav dvou poškozených míst na střeše, kudy do zámku

⁸⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Zápis o převzetí projektové dokumentace.

⁸⁷ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke Kronice Albrechtice, Jezeří žaluje. *Hornický sever*, 1968. roč. 2, č. 17.

⁸⁸ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Zápis o převzetí projektové dokumentace.

⁸⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Dohoda KS ONV Most s filmovým studiem Barrandov.

⁹⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Vyjádření odboru školství a kultury ONV Most ke stavu vody na Jezeří.

⁹¹ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke kronice Albrechtice. Dopis Lva Konečného docentu Dr. Menclovi.

pronikala vlhkost. Přestože veřejnost nebyla k osudu zámku lhostejná, tiskly se informativní články do novin, ústecký rozhlas vysílal pořad o historickém a kulturním významu zámku, nebylo dosaženo žádného výsledku a lidé, kteří se o Jezeří veřejně zasazovali, měli podle správce zámku Konečného „*osobní nepříjemnosti*“⁹². Zámku se pravidelně zastával i albrechtický kronikář Oldřich Volf, který prosil o pomoc Státní památkovou péči o přírodu a památky.⁹³ V dopise poukazoval na fakt, že přestože byl zámek před lety vyklizen kvůli možnému poddolování, které se nakonec nekonalo, a kulturní správa ONV Most věnovala roku 1967 značnou finanční pomoc na zrenovování, na stavu zámku se téměř nic nezměnilo. Pouhá vypracování plánů na možná využití zámku již stála cca 200 000 Kčs. Nová kulturní správa ONV se ale k renovaci zámku postavila negativně a nechávala zámek chátrat. Kronikář navrhl možné využití jako rekreační středisko pro nemocné bronchitidou⁹⁴; přestože Severní Čechy byly zamořeny exhalacemi, zámek sám ležel ještě v poměrně čistém ovzduší. Kronikář na svou žádost nedostal žádnou odpověď, ale nenechal se odradit a zkusil poslat novou zprávu, ve které poukazoval na skutečnost, že pod Jezeřím začala stavba nové silnice Liberec – Karlovy Vary, kterou bude zanedlouho projíždět mnoho lidí: „*pro četné cizí turisty bude zchátralost zámku sloužit k nepříznivým kritickým poznámkám o našem státním zřízení a postoji vůči historickým památkám.*“⁹⁵

ONV Most situaci na zámku vysvětlil tím, že byla změněna koncepce těžby uhlí a těžba s velkou pravděpodobností dosáhne blízkosti zámku, čímž dojde k jeho ohrožení. Proto bylo upuštěno od velkých oprav. Jako další důvod uvádí nedostatek finančních prostředků a stavebních kapacit.⁹⁶

⁹² Státní okresní archiv Most; Přílohy ke kronice Albrechtice. Dopis Lva Konečného docentu Dr. Menclovi.

⁹³ Státní okresní archiv Most; Přílohy ke kronice Albrechtice.

⁹⁴ Státní okresní archiv Most; tamtéž.

⁹⁵ Státní okresní archiv Most; tamtéž.

⁹⁶ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Odpověď na dopis redakce Rudého práva.

V srpnu 1971 bylo dohodnuto s Lesním závodem Janov, že bývalá konírna a přilehlý sklep na Jezeří budou na pět let sloužit jako skladiště semen buku. ONV souhlasil s podmínkou, že Lesní závod sám provede nutné opravy pronajatých objektů, poté co památkářská komise odsouhlasí projekt úprav.⁹⁷

Ještě v létě 1971 začala probíhat jednání o převedení zámku do správy Krajského úřadu ochrany přírody a památek v Ústí nad Labem.⁹⁸

Následujícího roku byly z Jezeří odvezeny restaurované lampy a byly převezeny do Okresního muzea v Litvínově. Nebyly muzeem evidovány, jen uschovány, aby se později mohly vrátit na své původní místo.⁹⁹

Bylo potřeba znovu opravit zámeckou střechu. ONV Most ale nemělo pro tento úkol dostatek finančních prostředků, jeho zástupci uvedli, že se s žádným plánem na opravu v tomto roce nepočítalo a proto se nepamatovalo na finance pro zámek. Finanční odbor ONV slíbil posílit rozpočet pod podmínkou, že bude sehnán dodavatel. Situace byla po třech měsících vyřešena dohodou o spolupráci ONV a KSSPPOP při opravě střechy. Oprava měla být zajištěna brigádnicky, náklady na mzdy pro pracovníky se zavázal uhradit ONV a náklady na materiál KSSPPOP.¹⁰⁰

Tohoto roku zámek navštívili někteří bývalí francouzští vězni, kteří byli drženi na zámku za druhé světové války.¹⁰¹ Při této příležitosti vzpomínali na pomoc místních obyvatel, kteří je tajně informovali o průběhu války.

V červenci byl zámek na základě jednání ONV Most, KNV Ústí nad Labem a Ministerstva kultury zařazen do projektu „K“. ¹⁰² Jednalo se o seznam památek, které

⁹⁷ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Odpověď na žádost ohledně uskladnění semen.

⁹⁸ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 79.

⁹⁹ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Převzetí a uschování svítidel ze zámku Jezeří.

¹⁰⁰ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973; Závěry odboru kultury ONV z jednání o opravě střechy zámku Jezeří.

¹⁰¹ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 82.

¹⁰² Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Tamtéž.

měly být do roku 1975 opraveny alespoň tak, aby dále nechátraly. Dále probíhala jednání o záchraně zámeckého parku, ale tato jednání vypadala od počátku beznadějně. Bylo velmi nepravděpodobné, že by bylo kvůli parku upuštěno od dalšího poddolování.¹⁰³

¹⁰³ Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice, s. 82.

5. Jezeří ve správě Krajského střediska památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem (1972 – 1991)

V září 1972 bylo Jezeří převedeno ze správy odboru kultury ONV Most do správy Krajského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v Ústí nad Labem.¹⁰⁴ Správa zámku nesměla provádět ani běžnou údržbu; zanedbaný stav Jezeří se odůvodnil trvající neujasněnou situací v těžební činnosti Severočeských hnědouhelných dolů.¹⁰⁵ Počátkem 70. let byly v provozu čtyři doly: Jan Šverma, Obránců míru, Československé armády a Maršál Koněv, jehož činnost měla končit. Také provoz na dole Obránců míru měl být ukončen; k tomu ale mělo dojít až v polovině 80. let. Bylo rozhodnuto, že důl Československé armády bude postupovat severovýchodně od obce Vysoká Pec na Chomutovsku, což znamenalo odsouzení k zániku pro Podhůří, Kundratice, Albrechtice, Dřínov, Černice, Horní Jiřetín a Janov. Další těžba měla zasáhnout až k Litvínovu.

5.1 Inženýrsko-geologický průzkum

V letech 1973 – 1976 probíhalo inženýrsko-geologické mapování oblasti Krušnohoří. Vedení dolů se obávalo možných problémů způsobených povrchovými a podzemními vodami. Proto kontaktovalo Státní geologii Praha a objednalo u ní průzkum hydrogeologických poměrů.¹⁰⁶ Prací se ujal geolog Jan Marek, který prozkoumal území kolem Vysoké Pece, Kundratic, Jezeří a Albrechtic. Výsledky mapování ukázaly, že hydrogeologická situace je řešitelná, skutečný problém se ale oproti očekávání zadavatele úkolu objevil jinde. RNDr. Marek zjistil, že velkolom Československé armády má podle plánu zasáhnout do míst, které jsou geologicky nejproblematičtější

¹⁰⁴ Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973.

¹⁰⁵ <http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/povalecna-historie-pocatek-zkazy/>

¹⁰⁶ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 17.

částí krušnohorského úpatí, takže pro doly by mělo být prioritou zajištění stability svahů a předpolí. Situace byla ztížená tím, že těžba se již rozběhla a tyto velmi závažné poznatky byly tedy zjištěny pozdě. Nejrizikovější částí se ukázal být ostroh se zámek Jezeří, kde by po plánovaném odlehčení paty hrozilo jeho zřícení i se zámek do těžební jámy. Tím by byly znehodnoceny zásoby uhlí a ohroženy životy dělníků a těžební technika. O nebezpečí, které zámku hrozí, byl roku 1975 informován vlastník zámku, KSSPPOP. Na Jezeří se začali sjíždět straničtí funkcionáři, vědci a novináři. Protože výsledky průzkumu, zveřejněné v roce 1977, byly proti zájmům zadavatele, snažily se je doly zpochybnit, aby neohrozily plánovaný postup těžby. Proběhlo oponentní řízení s odborníky z Akademie věd a Vysoké školy báňské v Ostravě, ale Jan. Marek svou práci obhájil. Dokonce zveřejnil tyto nové poznatky v časopisech Památky a příroda a Geologický průzkum, aby informoval veřejnost. Vedení dolů stále nechtělo připustit nebezpečí další těžby a výsledky průzkumů označilo za pouhou hypotézu. Jan Marek byl nazván „*osobou nepřátelskou režimu, katastrofikem, nepřítelem rozvoje československé energetiky*“¹⁰⁷ a byl mu zakázán přístup do prostoru velkolomu. Přesto se stále zdržoval na Jezeří, kde si ve věži zřídil stálé pracoviště.¹⁰⁸

Stavební geologie Praha dostala novou zakázku, tentokrát na průzkum prostoru pod Jezeřím. Od roku 1977 zkoumal RNDr. Marek se spolupracovníky jezeřské sklepy a podzemí a prováděl geofyzikální měření. Na úpatí svahu pod zámek byla zbudována průzkumná svislá šachta a dvě horizontální šachty pod sebou. ÚV KSČ určilo jako investora průzkumu Severočeské uhelné doly, ale nepodařilo se najít realizátora prací. Na svahu nad zámek se prováděla ražba štoly k převedení Černického potoka do nádrže na Loupnici. Tato práce byla prováděna Výstavbou dolů uranového průmyslu Jáchymov, která se ujala i provedení části průzkumných prací pod Jezeřím. Markův geologický tým využil převádění potoka k dokumentaci štoly jako srovnávacího materiálu pro vlastní připravovaný průzkum.¹⁰⁹

¹⁰⁷ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 18.

¹⁰⁸ MAREK, Jan. Praha, 17. března 2010.

¹⁰⁹ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 19 - 20.

5.2 Situace po zveřejnění výsledků průzkumu

Inženýrsko-geologické práce pod zámek trvaly do roku 1981 a přinesly potvrzení dříve dosažených výsledků, které doly nechtěly přijmout. Znovu byla dokázána přítomnost poruchových zón a anomálií v úložných poměrech pánevních sedimentů na okraji ložiska a labilnost ostrohu, na kterém zámek stojí. Aby byly výsledky nezpochybnitelné, měl je potvrdit matematický výpočet stability svahu, který byl proveden na Stavební fakultě VUT v Brně pod vedením geotechnika Vojtěcha Mencla a matematika Ladislava Mejzlíka.¹¹⁰ Byl použit model ostrohu se zámekem, kde sedimenty byly nahrazeny pískem a zámek tvořily dvě kostky cukru. Od rána se postupně odhrabával písek, tak, jak byla naplánována těžba, a po odhrabání všech sedimentů nastal okamžik, kdy se mělo ukázat, zda ostroh tento nápor vydrží, nebo se sesune. Do noci se nic nepohnulo, ale druhý den ráno byl model nalezen sesypaný. Výpočet prokázal, že ostroh by vydržel odtěžení sedimentů do dvou třetin, ale jakákoli další těžba by již vedla ke zhroucení ostrohu i se zámekem.¹¹¹

Doly objednaly ještě geologické průzkumy nad Jezerkou, u Horního Jiřetína a u Černic. Průzkumné práce přinesly výsledky shodné s těmi, kterých bylo dosaženo pod Jezeřím: byly zjištěny tektonické poruchové zóny, podrcené a někde i rozložené krystalinické horniny. Přes všechny výsledky zadaných prací doly stále neopustily myšlenku plného vytěžení zásob uhlí, a proto se snažily přijít s návrhem na takovou stabilizaci svahu, která by to dovolovala i za cenu obrovských finančních nákladů. Mezi návrhy byl záměr udržení svahu až 80 metrovými kotvami nebo upravení sklonu svahu na 35°, což by znamenalo odtěžení veškerých lesů, půdy, zničení skal a samozřejmě likvidaci zámku. Na základě tohoto návrhu byl dokonce vypracován projekt. S likvidací zámku se

¹¹⁰ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 20.

¹¹¹ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 20–21.

počítalo i dále a tak roku 1982 doly podaly žádost na Ministerstvo kultury o sejmutí památkové ochrany z Jezeří, která ale nebyla schválena.¹¹²

Jan Marek se nepřestal zasazovat o záchranu zámku, snažil se o to, aby byla veřejnost co nejvíce informována o nebezpečí, které mu hrozí. Z tohoto důvodu vyšlo v roce 1983 číslo časopisu Památky a příroda právě se zaměřením na problematiku Jezeří. Za svou činnost byl Jan Marek se spolupracovníky zatčen a obviněn z vykradení Jezeří. Přestože byli puštěni na svobodu, byli dále sledováni.¹¹³

Kvůli neustálé hrozbě likvidace nechtěl oficiální správce zámku SPPOP Ústí nad Labem investovat do žádných oprav. Několikrát se dokonce pokusil převést Jezeří do majetku dolů, což by znamenalo pro zámek velmi rychlý konec. Byla zrušena funkce hlídače, takže po nějakou dobu byl jediným strážcem Jezeří Jan Marek se svými lidmi, kteří odmítali zámek opustit.¹¹⁴

Od roku 1982 pokračovala těžba přibližně 2 km podle původních záměrů směrem od Jezerky k zámku, čímž došlo k podříznutí paty svahu. Nová silnice I/13, která byla přeložena roku 1975 blíže k úpatí hor byla zase odtěžena a zbyly z ní jen dvě nespojitě, nikam nevedoucí části.¹¹⁵ Dolní část zámeckého parku, zvaná arboretum, byla oddělena od zbytku parku. Roku 1983 bylo Jezeří navrženo k demolici v souladu s rozhodnutím o pokračování těžby.¹¹⁶ Jako následek podříznutí svahu mezi zámkem a Jezerkou došlo roku 1984 v blízkosti pilíře k sesuvu 4 milionů m³ zeminy.¹¹⁷ Protesty ekologů a

¹¹² DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 22-23.

¹¹³ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 23.

¹¹⁴ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 23.

¹¹⁵ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 27.

¹¹⁶ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka: Likvidace obcí; PYŠOVÁ, Jarmila. Rekonstrukce zámku Jezeří. *Práce*, květen 1989.

¹¹⁷ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 29.

obyvatel kraje zabránily odtěžení svahu pod zámek na původně předpokládanou výšku 50 metrů, ale nedokázaly zabránit likvidaci Dřínova a vypuštění dřínovské nádrže. V rámci příprav na postup těžby došlo také ke zničení stromů v JV části jezeřského parku, přičemž byl pokácen i vzácný Jiříkův dub, pocházející z 15. století. Po těchto událostech sejmulo Ministerstvo kultury památkovou ochranu z dolní části parku, který byl ještě před sto lety považován za jeden z nejkrásnějších v Evropě. Jako jeden z mála památných stromů přežil tyto zásahy Albrechtický dub, jehož stáří se odhadovalo až na tisíc let. Bohužel se ale ještě roku 1993 našli lidé, kteří se pravděpodobně nesmířili se zastavením postupu těžby, a po několika pokusech o podpálení byl starobylý dub stržen. Následkem budování těsnících stěn proti průniku podzemních vod do těžební jámy byl park připraven o Šramnický potok a o vodu napájející okrasné nádrže.¹¹⁸

5.3 Cesta k záchraně zámku

Roku 1985 byla odvrácena tzv. velká varianta těžby prosazovaná Federálním ministerstvem paliv a energetiky. Pokud by prošla, znamenalo by to devastaci rozsáhlého území od Klášterce nad Ohří po Ústí nad Labem, přičemž by bylo odtěženo úpatí Krušných hor a zmizely by nejen Novosedlice, Chabařovice a Lom u Mostu, ale také města jako Jirkov, Chomutov a Litvínov.¹¹⁹ Přestože upuštěním od úmyslu velké varianty byly tyto obce zachráněny, bylo už zlikvidováno 106 obcí a historické město Most. Těžba v kraji ztěžovala dopravní přístupnost, způsobovala problémy vodohospodářského systému a ničila krajinu. K eliminaci škod byl vybudován Podkrušnohorský vodní přívaděč a převedení řeky Bíliny mezi Jirkov a Komořany. Zmizela pestrost krajiny a přibývalo skládek a bezodtokých ploch. Velké nebezpečí znamenalo odumírání bukových porostů na jižních svazích hor.

¹¹⁸ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 22-23.

¹¹⁹ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 3.

Po nástupu Michaila Gorbačova v SSSR došlo k uvolnění politické situace. O problému zámku a okolí se hovořilo i na zahraničních konferencích v Melbourne, Norimberku, Granadě a Moskvě jako o případu, který neměl ve světě obdoby. Uvažovalo se o možném využití zámku po případné rekonstrukci; jedním z návrhů bylo nabídnutí Jezeří společnosti International Institute for Applied System Analysis v Rakousku.¹²⁰ Zámek by se tak stal místem, kde by se odborníci zabývali nápravami poškozené krajiny.

Roku 1986 proběhlo na Jezeří výjezdní zasedání tajemníků KSČ s cílem podpořit těžbu. Této akce se účastnila i redaktorka Rudého práva Jindra Čekalová, která se nebála zveřejňovat i ty zprávy o zámku a jeho ohrožení, které nebyly podporovány státem a ideologií. S její pomocí se na zasedání dostal i Jan Marek, který výpravu provedl po zámku a okolí a poskytl odborný výklad. Na závěrečném hlasování o zachování či zbourání zámku pak 11 z 12 přítomných tajemníků hlasovalo pro zámek.¹²¹

Za zachování Jezeří bojovaly i různé spolky a sdružení i jednotliví občané okolních obcí, kteří vystupovali proti záměrům na likvidaci. Hodně se o záchranu zámku zasloužilo litvínovské sdružení Brontosaurus, které od počátku 80. let bojovalo za záchranu zámku a jehož členové jezdili pomáhat přímo na Jezeří a organizovali různé akce s cílem zvýšit informovanost. Jejich snaha se ale nesoustředila jen na zámek samotný, ale zasazovali se i o záchranu zámeckého parku a přilehlých obcí ohrožených těžbou.

O rok později přijel na prohlídku Jezeří místopředseda vlády Richard Hegenbart. Generální ředitel dolů a geolog Jan Marek podali každý ze svého hlediska výklad o situaci zámku a okolí. Místopředseda se přiklonil k Markovu pohledu a více než rok jednal s představiteli KSČ a Radou vzájemné hospodářské pomoci, až na jaře 1988 vláda rozhodla, že Jezeří bude zachováno a zrekonstruováno.¹²² Případná těžba byla

¹²⁰ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 23.

¹²¹ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 24 – 25.

¹²² DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 24.

povolena s podmínkou, že musí být zajištěna stabilita svahu se zámkem v podloží a pod kritickými místy musí zůstat neodtěžené pilíře s vázaným uhlím. Vláda vyčlenila finanční zdroje potřebné na rekonstrukci ze Sazky, Sportky a Matesa a hned z první došlé částky bylo zbudováno lešení.¹²³ Byla obnovena zadní příjezdová cesta, opravily se dvě opěrné zdi a také stropy ve středním křídle. Začalo se s opravou střechy, ale ta zůstala nedokončená. Také se začalo s opravami Panského domu.¹²⁴

Již od roku 1986 vznikala Společnost za záchranu Jezeří. Zprvu se jednalo o volné uskupení ekologů, odborníků na problematiku Jezeří i laiků, kteří se o zámek zajímali, po roce 1989 se z něj stala oficiální společnost. Ta byla později přejmenována na Společnost za obnovu Jezeří, protože neusilovala jen o záchranu zámku, ale i okolních vesnic a přírody a tudíž o obnovení původního okolí, ve kterém se zámek nacházel.¹²⁵ Společnost se dodnes snaží informovat veřejnost o stavu zámku, pořádá kulturní a vzdělávací akce s cílem co nejvíce pomoci zámku a celému kraji.

¹²³ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 24.

¹²⁴ <http://www.zamek-jezeri.cz/obnova-jezeri/>

¹²⁵ BARTOŠKOVÁ, Věra, KOUKAL, Pavel. Duchcov, 12. března 2010.

6. Jezeří po roce 1989

Po revoluci 1989 začaly doly ztrácet politickou podporu, o kterou se opíraly za předchozího režimu, který těžbu schvaloval bez ohledu na následky a odměňoval funkcionáře za množství vytěženého uhlí. Musely být zredukovány objemy plánované těžby a postup lomu se zpomalil. Díky orientaci nového státního uspořádání bylo nutné pokusit se o ekologičtější přístup.

Tehdejší ředitel KSSPPOP dr. Jaroslav Žejdl popsal stav zámku pro časopis „Průboj“ takto: *„Stručně ho mohu shrnout do jediného slova: neuspokojivý. Zdivo se zdálo být staticky v pořádku s výjimkou hlavního sálu a vnějších teras, kde šlo o místní narušení. Nové podrobné zkoumání ukazuje, že bude třeba injektáží i ke zpevnění základů. Zámek je podsklepený a nemůžeme si při tak náročné opravě dovolit žádnou chybu nebo opomenutí. Proto necháváme zpracovat další odborné posudky mimo jiné také od Geoindustrie Praha, jejíž závod v Dubí je generálním dodavatelem celé zakázky včetně přístupové komunikace. Místy je povrch zdiva a štuková výzdoba značně poškozená. Za nejdůležitější považujeme dnes zastřešení zámku, aby do něj už nezatékalo a nedošlo k dalšímu proboření narušených stropních konstrukcí.“*¹²⁶ K otázce budoucnosti zámku pak dr. Žejdl uvedl: *„Rozhodnutí ministerstva kultury z 30. prosince loňského roku je jasné: Ministerstvo kultury neupouští od památkové ochrany zámku a areálu terasovitých zahrad Jezeří na Mostecku. Podmínky pro zachování objektu, jakož i zajištění finančních prostředků na obnovu byly stanoveny. Pokud se jedná o Jezeří, máme za sebou teprve první krok. Spolu s adaptací je třeba vyřešit otázku jeho účelného využití. Nabízí se tolik možností, například koncertní sál, obrazárna, ale třeba také základna místních Brontosaurů, kteří pro záchranu zámku udělali velký kus práce.“*¹²⁷

Na zámek přijížděly státní návštěvy nejen z Československa, ale i ze zahraničí. Jedním z prvních zahraničních hostů byl britský korunní princ Charles, který na Jezeří zavítal

¹²⁶ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecká: Likvidace obcí: PYŠOVÁ, Jarmila. Rekonstrukce zámku Jezeří. *Práce*, květen 1989.

¹²⁷ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecká; Likvidace obcí: PYŠOVÁ, Jarmila. Rekonstrukce zámku Jezeří. *Práce*, květen 1989.

v květnu 1990 při příležitosti oficiální státní návštěvy.¹²⁸ Součástí jeho doprovodu při návštěvě byl tehdejší kancléř Karel Schwarzenberg, britský velvyslanec, zástupci šlechtické rodiny Lobkowiczů, kteří požádali o vrácení Jezeří do rodinného majetku v restituci, předseda parlamentu Milan Uhde, federální ministr životního prostředí Josef Vavroušek, český ministr životního prostředí Ivan Dejmál a novinář Pavel Tigrid. Průvodcem významných návštěvníků byl Jan Marek. Podle jeho svědectví byl princ naprosto šokován stavem a příběhem zámku a zapsal se jako člen Společnosti za obnovu Jezeří, stejně jako pánové Uhde a Tigrid. Princ převzal po prohlídce z rukou ekologických aktivistů cenu roku 2000, která je na Mostecku udělována významným osobnostem přispívajícím ke zlepšení životního prostředí¹²⁹, odznáček zlatého Brontosaura¹³⁰ a zavázal se poslat finanční dar na obnovu zámku¹³¹. Pro tento účel byla založena Nadace pro obnovu Jezeří a byl zřízen speciální účet na finanční dary. První vklad na tento účet vložil pražský architekt Karel Císař¹³², který byl autorem nejnovějšího projektu na rekonstrukci zámku včetně hotelu, koncertní síně a prohlídkového okruhu¹³³. Princ Charles po návratu do Velké Británie slíbené peníze poslal, na Jezeří však nikdy nedošly.¹³⁴ Podle Jana Marka byly pravděpodobně použity na rekonstrukci barokních zahrad Pražského hradu a snad i na opravu několika soch Karlova mostu.¹³⁵ Tato informace ale není ověřena z primárních pramenů. Ještě do roku

¹²⁸ DEJMÁL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 25.

¹²⁹ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky I/D; Konference, schůze, návštěvy; Britský host se rozloučil. *Hospodářské noviny*, květen 1991.

¹³⁰ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky I/D; Konference, schůze, návštěvy; PAVLÁTOVÁ, Eva. Jezeří se (zatím) drží. *Lidová demokracie*, květen 1991. s. 1, 3.

¹³¹ DEJMÁL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 25.

¹³² DEJMÁL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Tamtéž*.

¹³³ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky I/D; Konference, schůze, návštěvy; Zděšení v Jezeří. *Mladá fronta*, květen 1991.

¹³⁴ MAREK, Jan. Praha, 17. března 2010.

¹³⁵ DEJMÁL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 25 – 26.

1993 přicházely pro Nadaci peníze prostřednictvím krajského úřadu, poté byl úřad zrušen a peníze docházet přestaly.¹³⁶

Jednou z priorit nové vlády byly programy ozdravení životního prostředí. Roku 1991 tak bylo na návrh tehdejšího ministra životního prostředí schváleno Usnesení vlády o těžebních limitech, jehož byl Ivan Dejmal zároveň spoluautorem. První rozhodnutí o limitech pochází již ze září 1991; tímto rozhodnutím byly zachráněny původně odepsané Chabařovice. V říjnu pak dochází k přijetí usnesení ze dne 30. října 1991 č. 444/1991 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi.¹³⁷ Důvodem vzniku limitů byla nejenom nová orientace porevoluční vlády, ale také několikrát zmiňovaný inženýrsko-geologický průzkum. Limity byly schváleny jako záruka toho, že těžba nebude pokračovat za přesně stanovené hranice a nebudou již ohroženy další obce. Měly zabránit dalšímu ničení krajiny v Krušnohoří a mimo jiné i předejít sesuvu ostrohu s Jezeřím a tím, že zbavily zámek nebezpečí likvidace, se staly dalším argumentem pro rekonstrukci. Schválení limitů se stalo jedním z prvních kroků k ukončení devastace severočeské krajiny.

6.1 Navrácení Jezeří rodině Lobkowiczů

Žádosti rodiny Lobkowiczů o restituci zámku bylo roku 1992 vyhověno a Jezeří se po letech dostalo zpět do jejich vlastnictví. Spolu se zámkem získali Lobkowiczové lesy, značně znehodnocené důsledky těžby a špatného ovzduší, bez vyhlídky na náhradu za zničená panství. Brzy po získání zámku si rodina uvědomila, že není v jejích silách ho zrekonstruovat, tím spíše, že v rámci restituce získala ještě 10 dalších různě zachovalých objektů, o které se musela postarat. Jezeří bylo asi nejproblematictější částí jejich navráceného majetku, proto se rozhodli rozloučit právě s ním. William Lobkowicz nabídl zámek Janu Markovi, který ho byl nucen odmítnout i jménem celé

¹³⁶ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 26.

¹³⁷ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 45.

Společnosti za obnovu Jezeří z důvodu nedostatku financí na opravu.¹³⁸ Jezeří bylo tedy nabídnuto k prodeji. Protože William Lobkowicz nežil v Čechách a neorientoval se v místních poměrech, neuvědomil si nebezpečí, které zámku bezprostředně po tom hrozilo. Aby předešel možnosti, že zámek odkoupí doly a získají tak pravomoc ho strhnout, aby nepřekážel v těžbě, poslal Jan Marek Williamu Lobkowiczovi dopis, ve kterém ho před tímto nebezpečím varoval a vysvětlil mu obtížnou situaci.¹³⁹ Na základě tohoto dopisu Lobkowiczové upustili od záměru Jezeří prodat a rozhodli se jej darovat státu. Přestože bylo nepravděpodobné, že stát převezme již jednou restituovaný objekt, po několika letech vyjednávání k tomu v březnu roku 1996 skutečně došlo a zámek byl svěřen do správy Památkového ústavu v Ústí nad Labem.¹⁴⁰ Podmínkou darovací smlouvy je slib, že rodina Lobkowiczů bude mít na zámku k dispozici apartmá.¹⁴¹

¹³⁸ MAREK, Jan. Praha, 17. března 2010.

¹³⁹ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 26.

¹⁴⁰ <http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/obdobi-nejvetsiho-ohrozeni/>

¹⁴¹ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XVII, Výtvarné umění, památky; PRCHAL, Rudolf. Lobkowiczové vracejí zámek Jezeří státu. *Právo*, březen 1996.

7. Jezeří ve správě Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem

V červnu 1996 byly zpřístupněny některé části zámku; vzhledem k jeho stále špatnému stavu by zpřístupnění celého objektu představovalo pro návštěvníky značné riziko. Bylo možno navštívit dvě nejzachovalejší místnosti, sklepení a stříbrnici. Na Jezeří dochází od předání do péče Památkového ústavu nepravidelně různé částky, za něž se zámek postupně opravuje. Přestože kvůli stálému nedostatku financí postupují práce pomalu, zámek má již novou střechu, opravené komíny, bání pokryté mědí a pozlacené makovice na věžích.¹⁴² Kastelánkou na Jezeří se stala rodačka ze zlikvidovaných Albrechtic, paní Hana Krejčová, která se snaží zámek dostat z nejhoršího a za jejíhož působení došlo k zpřístupnění části zámeckých prostor veřejnosti. Postupem času byly zpřístupněny i další prostory v severní věži, kde byla také instalována výstava inspirovaná loveckou minulostí zámku. Další výstava se nachází ve sklepeních, kde byla vybudována pohádková prohlídková trasa s množstvím strašidel a pohádkových scén. Zámek byl doplněn mobiliářem z depozitáře Národního památkového ústavu v Ústí nad Labem.¹⁴³ Další síly byly soustředěny hlavně na dokončení oprav Panského domu a vytvoření kvalitnější a bezpečné trasy pro návštěvníky. Bylo opraveno severní křídlo zámku, kde se ubytovávají brigádníci a příležitostní dobrovolníci a z domku pro hlídače byl zbudován byt správce zámku.¹⁴⁴

7.1 Současný stav zámku

Roku 1999 byl zámek zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví ČR.¹⁴⁵ V rámci tohoto programu došlo do dnešních dnů na Jezeří k opravám krovu, střechy a

¹⁴² DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 27.

¹⁴³ <http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/zmeny-po-roce-1996/>

¹⁴⁴ <http://www.zamek-jezeri.cz/obnova-jezeri/>

¹⁴⁵ <http://www.zamek-jezeri.cz/obnova-jezeri/>

nosných konzol divadelního sálu, rekonstrukci kočárovny, obnově střechy a stropů jihovýchodního křídla, středního křídla, rizalitu, poloviny severního křídla, severní věže, severovýchodního křídla, severozápadního křídla a jižní věže, oplechování bání střední věže a rekonstrukci hlavního portálu. Dalším úkolem je rekonstrukce oken a vnější fasády, po níž přijde řada i na jednotlivé místnosti.¹⁴⁶

V červnu 2005 došlo v areálu dolu pod arboretem k sesuvu 3 milionů kubíků zeminy.¹⁴⁷ Následující měsíc zasáhla okolí Jezeří velmi silná bouře s vichřicí, která na zámku způsobila několikamilionové škody. Mimo jiné došlo ke zpusťování zahrady, stržení tašek ze střechy a poškození vitráží ve dvou oknech. Stromy kolem zámku byly ze 75% zničeny a musely být odstraněny.¹⁴⁸

V současné době se na Jezeří konají různé kulturní a vzdělávací akce, některé z nich už mají svou tradici a každým rokem se při těchto příležitostech schází na Jezeří více návštěvníků. Přestože rekonstrukce zámku není zdaleka u konce, jsou zpřístupněny dva prohlídkové okruhy. První je zaměřen na historii a obnovu zámku a zahrnuje kapli, lovecké pokoje, hlavní chodbu s reprezentativním schodištěm. V severozápadním křídle je možné navštívit apartmá kněžny. Zpřístupněna je též severní věž, kde se nacházejí pokoje služebnictva. Druhým okruhem je již zmiňované pohádkové sklepení.¹⁴⁹

7.2 Nová hrozba pro Jezeří – možnost prolomení limitů těžby

V poslední době se znovu ozývá názor, že limity těžby z roku 1991 by měly být prolomeny. Jedním z důvodů je vysoká nezaměstnanost v kraji, kterou by podle Mostecké uhelné společnosti prolomení pomohlo alespoň částečně vyřešit, dalším argumentem zastánců prolomení je možný nárůst ceny energií. Prolomení limitů by

¹⁴⁶ <http://www.zamek-jezeri.cz/obnova-jezeri/>

¹⁴⁷ DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie; STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 46.

¹⁴⁸ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XIX/H; Ekon. a spol. změny po roce 1989 Kastelánka se bojí o zámek Jezeří. *Ústecký deník*, leden 2005.

¹⁴⁹ <http://www.zamek-jezeri.cz/prohlidkove-okruhy/>

znamenal zkázu obcí Horní Jiřetín a Černice, které se zdály být již mimo nebezpečí, a velmi pravděpodobně zhroucení ostrohu se zámkem, jak vyplynulo z geologického výzkumu. Obyvatelé těchto obcí se bouří a přidávají se k nim ekologické organizace i mnoho obyvatel republiky. Roku 2005 proběhlo referendum, ve kterém se tři čtvrtiny Jiřetínských vyslovily proti těžbě, což ale Mostecká uhelná a. s., která má na prolomení limitů zájem, nerespektuje a stále se snaží obyvatele přesvědčit o výhodnosti postupu těžby i za cenu likvidace jejich domovů.¹⁵⁰ O reálné možnosti další těžby se mluví od roku 2006, kdy tehdejší předseda vlády Jiří Paroubek prohlásil, že vzhledem k rostoucím cenám nerostných surovin by to bylo vhodné.¹⁵¹ Jezeří a celá oblast Krušnohoří zasažená těžbou se tak znovu stává předmětem politických diskuzí a bojů, jejichž výsledek je zatím nejasný.

¹⁵⁰ Státní okresní archiv Mošt, Novinové výstřižky XIX/H; Ekon. a spol. změny po roce 1989; BÍLEK, Ondřej. Boj o místa, kterým hrozí zánik. *Instinkt*, květen 2006.

¹⁵¹ Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XIX/H; Ekon. a spol. změny po roce 1989; BÍLEK, Ondřej. Tamtéž.

8. Závěr

V bakalářské práci jsem popsala novodobou historii zámku Jezeří. Počáteční přehled starší historie měl Jezeří nejen představit, ale měl také ukázat, čím zámek v dobách své slávy byl, a pomoci čtenáři, aby si co nejlépe dokázal představit změny, kterými zámek až dosud prošel.

V dalších částech práce jsem se soustředila na události, které měly na jeho osud vliv, ať už se jednalo o politické změny, postup těžby, návrhy možných využití zámeckých prostor, snahy o jeho záchranu či střídání majitelů. Po většinu doby od roku 1948 do poloviny 80. let zámek ohrožovala těžba, vandalové a povětrnostní vlivy. Zámek, kdysi známý po celé zemi i v zahraničí, byl skoro zapomenut a ponechán chátrání. Mnohokrát se rozhodovalo o jeho likvidaci v zájmu těžby, mnohokrát se zpracovávaly plány na jeho využití, ale ani jeden z těchto záměrů se neuskutečnil.

Přestože instituce, v jejichž správě se zámek nacházel, o něj většinou nejevily zájem a nechtěly investovat do objektu, u nějž si nemohly být jisté, zda nebude kvůli těžbě zlikvidován, našli se vždy dobrovolníci, kteří se zámek pokoušeli zachránit. Klíčovou roli ve snaze zámek uchovat hrál inženýrsko-geologický průzkum RNDr. Jana Marka, CSc., na základě kterého byly roku 1991 stanoveny územní limity těžby.

V současné době se zámek opravuje, pořádají se zde prohlídky, různá setkání a kulturní akce. Třebaže Jezeří už asi nedosáhne svého původního věhlasu, rozhodně by si zasloužilo, aby o něm lidé věděli a při svých návštěvách ho nalézali opravené a v co nejlepším stavu. Protože byla ale znovu otevřena otázka prolomení těžebních limitů, nelze říci, zda je Jezeří a jeho okolí zcela mimo nebezpečí.

Resumé

The bachelor thesis aims to describe modern history of Jezeří castle. At the beginning of the thesis there is brief view of earlier history of the castle not only in order to inform the reader, but also to help him or her imagine changes the castle went through. The thesis itself is focused on the events that influenced its history from nationalization in 1948 to the present. Final chapters focus on the efforts of saving Jezeří and its reconstruction. As the castle is situated on a promontory above coal mine, it is endangered not only by the bad condition of the buildings, but also by the possibility of further mining towards the promontory. Up to these days the mining has been prohibited by the territorial mining limits issued by the government in 1991. There is considering the possibility of the limits to be broken due to increasing unemployment and the fact that the coal reserves are low. Hence, the existence of Jezeří became actually a political matter as breaking the limits would probably lead to massive landslide and the promontory collapse.

Seznam použitých pramenů a literatury

Osobní sdělení

BARTOŠKOVÁ, Věra. Duchcov, 12. března 2010.

KOUKAL, Pavel. Duchcov, 12. března 2010.

MAREK, Jan. Praha, 17. března 2010.

Archivní a jiné netištěné prameny

Oblastní muzeum v Mostě, Knihovní fond.

Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Zámecký areál – investiční záměr 1962.

Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání – 1965 – 1973.

Státní okresní archiv Most; VOLF, Oldřich. Kronika Albrechtice.

Státní okresní archiv Most; Přílohy ke Kronice Albrechtice.

Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky I/D; Konference, schůze, návštěvy.

Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obce Mostecka: Likvidace obcí.

Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XVII, Výtvarné umění, památky.

Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XIX/H; Ekonomické a společenské změny po roce 1989.

Edice pramenů a literatury

DEJMAL, Ivan, ŘÍHA, Martin, LAFAROVÁ, Marie, STOKLASA, Jaroslav, MAREK, Jan., PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. 54 s.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha. SPN, 1983. 790 s.

KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní památkový ústav, 2005. 39 s.

Elektronické zdroje

LYSÁK, Jakub. *Krušné hory na Mostecku* [online]. 2001 [cit. 4. prosince 2009].

Zámek Jezeří. Dostupné z WWW:

<<http://rangiroa.sweb.cz/jezeri/zamek.html>>.

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/obdobi-nejvetsiho-ohrozeni/>>.

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/povalecna-historie-pocatek-zkazy/>>

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/prohlidkove-okruhy/>>.

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/obnova-jezeri/>>.

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/zamecky-park/>>.

Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří [online]. 2007 [cit. 7. listopadu 2009].

Oficiální stránky zámku Jezeří - Historie zámku. Dostupné z WWW:

<<http://www.zamek-jezeri.cz/historie-zamku/zmeny-po-roce-1996/>>.

Přílohy

Seznam textových příloh

Příloha č. I: Svědectví člena vojenské posádky převzetí Jezeří

Příloha č. II: Opis z periodického časopisu Památky a příroda z roku 1977

Příloha č. III: Sídla a obce zaniklé v Severočeské pánvi po roce 1945

Příloha č. IV: Usnesení vlády ČR ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi

ČÍSLO PŘÍLOHY: I

NÁZEV PŘÍLOHY: Svědectví člena vojenské posádky o převzetí Jezeří

ZDROJ: Státní okresní archiv Most, Novinové výstřižky XII/A; Obec Mostecka: Likvidace obcí; KOUKOLÍK, Jiří. Jak jsme dobyli zámek Jezeří, *Nová pravda*, Plzeň, březen 1990.

S plnou polní jsme po poplachu časně ráno vyrazili z Chomutova severozápadním směrem, pokračující přes Červený Hrádek a Jirkov. Když se na obzoru objevily chladicí věže ervěnické elektrárny, odbočili jsme z asfaltky do stínu lesa a stoupali serpentínami vzhůru. Náhle před námi vyvstal opravdový pohádkový zámek. Kouzelný dojem poněkud kazil snad jen maskovací nátěr jako pozůstatek války.

Celý objekt i s vnitřním zařízením byl po zásluze majetkem ministerstva kultury a kastelán svedl s naším roťákem a četařem – osvětářem nerovný a předem ztracený boj. Kulturní památka sem, kulturní památka tam, zájmy lidové armády jsou výsostné.

Zaskřípěla krásně kovaná vrata a my jsme vytvořili podkovovitý útvar na nádvoří, jemuž vévodil portál s kamennými obry, nesoucími parádní balkón. Lahůdka! Do našeho středu se postavil tluchuba – četař, aby nás seznámil se vzniklou situací: „Vojáci! Zde vidíte symbol ztrouchnivělého feudalismu, zatímco dole už dýmají komíny vítězného socialismu. Nacházíte se na zámku Jezeří, který kdysi patřil šlechtě, Lobkovicům, za války tu byla internována francouzská rukojmí, dnes bude sloužit lidu, jako sloužíme my. Bude zde umístěna posádka a za tímto účelem provedeme toto: všechny inventář bude snesen a uložen v zámecké kapli a chodby vybíleny. Jsem přesvědčen, že se nic neztratí, všechno je teď naším majetkem, náradí vám bude vydáno!“

A tak jsem se stal bezděčným svědkem jakési kulturní revoluce, která si v ničem nezadala s onou pověstnou čínskou. Kupodivu zázračně zachovalý inventář, který přežil nacistické i sovětské zacházení, byl nyní v době hlubokého míru zcela organizovaně ničen a likvidován. Námi!

Veškeré paroží a jiné trofeje byly na chodbách sejmuty a uloženy, či spíše naházeny do jedné místnosti. Malíři se mohli dát do práce. My ostatní měli zajímavější činnost – snášeli jsme nábytek do prostorné a vysoké kaple. Měla svůj kůr a varhany, nádherně vyřezávaný oltář, na něm mešní pomůcky, misály a potvrzení o vysvěcení kaple od litoměřického biskupa z roku 1618. Ve skříních visela zlatem vyšíváná kněžská roucha, zdobená knížecími korunkami. To bylo něco pro mé soudruhy ve zbrani! Někteří na sebe natáhli kněžské komže, kdosi vylezl na kůr se zvonkem v ruce a táhlým zpěvavým hlasem parodoval církevní litanie.

Naši kolegové zatím přitáhli první kusy nábytku z prvního patra. Těžké dubové skříně, umně vyřezávané, pamatovaly renesanci. Praštili s almarou, až nohy zaúpěly a sem tam nějaké vzala za své. Co s haraburdím! Následovaly další a další skříně, nádherné intarzie s loveckými a galantními náměty. Byl jsem nadšen a zároveň mi jako historikovi krvácelo srdce, když jsem viděl jak se tyto nenahraditelné hodnoty chladnokrevně ničí. Jako výsměch působila inventární čísla s nápisy: Ministerstvo kultury Praha. Ještě hůř dopadl křehký, jako by nadýchaný rokokový nábytek, jímž byly zařízeny reprezentativní komnaty, každá v jiné pastelové barvě. Modrý salón, růžový salón, všude pruhované tapety a ve stejné barvě i čalouněný nábytek. Květinové ornamenty. Klasicistní křesílka jen sténala, jejich štíhlé nohy praskaly pod nemilosrdným zacházením. Kolegové se začali nápadně zajímat o obsah zásuvek a skříní. Byli však zklamáni, když v nich našli jen francouzské knížky s výpůjčními kartami, opatřené obaly francouzského červeného kříže. Tedy památka po válečných rukojmích.

Nábytek bylo nyní nutno zvedat a skládat nad sebe, čímž se jeho záhuba jen dovršovala. Utahaní vojáci pak lhostejně polehávali na rozličných empírových kanapíčkách...

K večeru byl náhle vyhlášen nástup. Když jsme se konečně shromáždili (trvalo to mimořádně dlouho, protože vojáci byli rozlezlí od sklepa až po půdu), dozvěděli jsme se od našeho osvětáře, že kupodivu někteří z nás přece jen nebyli zcela poctiví. Ztratily se zlaté lobkovické korunky a iniciály, jimiž byla označena kněžská roucha. Osvětář to konstatoval s politováním a zároveň vyslovil přesvědčení, že zloděj se dozajista zastydí a do šesti hodin položí zcizené věci anonymně na jisté místo, které sám určí.

Samozřejmě, že tato výzva vyzněla zcela naprázdno. Korunky byly jednoduše znárodněny a víc je nikdo neviděl. Přečkaly bouřlivý čas války, ale zašly na lidově demokratickou publiku.

Večer byl zámek připraven přijmout posádku. Chodby byly vybíleny, komnaty zely prázdnotou a kročeje tu smutně duněly. Sem tam se válela nějaká barokně prohýbaná noha nebo uražená vyřezávaná ozdoba, součást skříně, či sekretáře. Přespali jsme v zámku a druhý den odtáhli vítězně zpět do Chomutova. Tady končí pohnutá historie dobytí zámku Jezeří, sice bez ztráty jediného muže, zato však zničením jedinečných a nenahraditelných kulturních hodnot, nehledě na škody morální. Ještě je čas, i když už za pět minut dvanáct zachránit alespoň budovu samotnou!

ZDROJ: MAREK, Jan. Záchrana zámku Jezeří v Krušných horách jako inženýrsko-geologický problém. *Památky a příroda*, č. 6, 1977. s. 331 – 337.

Zámecký areál Jezeří se nachází v Krušných horách při jejich úpatí na relativně izolovaném výstupku horského masivu. Jde o objekt I. památkové kategorie, u nějž je kromě hodnoty architektonické a historické zvláště cenná jeho jedinečná expozice. Spočívá ve strmé poloze a relativní výšce cca 70 m nad plošinou severočeské pánevní oblasti. Jeho majestátná hmota je nápadná zvláště při pohledu z této pánevní plošiny. Současný stav objektu je značně neutěšený. Po období válečném, kdy sloužil jako pobočka německého koncentračního tábora pro vyšší důstojníky západních armád, byl dále využíván jako vojenský objekt. Od počátku padesátých let je opuštěn a rychle chátrá. V roce 1974 zpracoval SUPRMO studii využití zámeckého areálu na základě dříve provedeného stavebně-historického a stavebně-stabilitního šetření. Počítá se s ním jako s muzejně galerijním depozitářem uměleckohistorických i jiných památek, které zde mají být soustředěny po přenesení z míst dotčených těžbou uhlí a dalších surovin v prostoru Středočeské pánve. Dále zde má být soustředěna dokumentace o přeměnách celé krajinné oblasti a též upraveny studijní, společenské a ubytovací prostory. Samotný zámek obsahuje 150, s přílehlými budovami až 250 místností různé velikosti.

Okolí zámeckého areálu na svazích Krušných hor je v podobě lesoparku o rozloze cca 500 ha, který neostře přechází do ostatních lesních porostů. Na horských svazích převládají buky s modříný, ve vrcholové horské oblasti smrkové kultury s březovými či jeřábovými nálety. Pod zámek na vlastním úpatí hor se rozkládá zámecký park a arboretum o rozloze cca 30 ha. Zde se nachází množství několikasetletých stromů (duby, lípy, buky, platany ap.); stáří některých se odhaduje až na 1000 let. Park a arboretum byly v minulých letech odděleny od lesoparkové oblasti přeložkou silnice I/13 (Albrechtice – Vysoká Pec).

ZDROJ: MAREK, Jan. Záchrana zámku Jezeří v Krušných horách jako inženýrsko-geologický problém. *Památky a příroda*, č. 6, 1977. s. 331 – 337.

Zámecký areál Jezeří se nachází v Krušných horách při jejich úpatí na relativně izolovaném výstupku horského masivu. Jde o objekt I. památkové kategorie, u nějž je kromě hodnoty architektonické a historické zvláště cenná jeho jedinečná expozice. Spočívá ve strmé poloze a relativní výšce cca 70 m nad plošinou severočeské pánevní oblasti. Jeho majestátná hmota je nápadná zvláště při pohledu z této pánevní plošiny. Současný stav objektu je značně neutěšený. Po období válečném, kdy sloužil jako pobočka německého koncentračního tábora pro vyšší důstojníky západních armád, byl dále využíván jako vojenský objekt. Od počátku padesátých let je opuštěn a rychle chátrá. V roce 1974 zpracoval SUPRMO studii využití zámeckého areálu na základě dříve provedeného stavebně-historického a stavebně-stabilitního šetření. Počítá se s ním jako s muzejně galerijním depozitářem uměleckohistorických i jiných památek, které zde mají být soustředěny po přenesení z míst dotčených těžbou uhlí a dalších surovin v prostoru Středočeské pánve. Dále zde má být soustředěna dokumentace o přeměnách celé krajinné oblasti a též upraveny studijní, společenské a ubytovací prostory. Samotný zámek obsahuje 150, s přilehlými budovami až 250 místností různé velikosti.

Okolí zámeckého areálu na svazích Krušných hor je v podobě lesoparku o rozloze cca 500 ha, který neostře přechází do ostatních lesních porostů. Na horských svazích převládají buky s modřínou, ve vrcholové horské oblasti smrkové kultury s březovými či jeřábovými nálety. Pod zámkem na vlastním úpatí hor se rozkládá zámecký park a arboretum o rozloze cca 30 ha. Zde se nachází množství několikasetletých stromů (duby, lípy, buky, platany ap.); stáří některých se odhaduje až na 1000 let. Park a arboretum byly v minulých letech odděleny od lesoparkové oblasti přeložkou silnice I/13 (Albrechtice – Vysoká Pec).

V důsledku rozhodnutí o dotěžení zbývajících zásob hnědého uhlí v prostoru Severočeské pánve dojde k rozšíření povrchových velkolomů z centrální oblasti pánve k jejímu okraji, tj. k úpatí Krušných hor. Skryvkové řezy velkolomů a porubní fronty postupující rychlým tempem v následujících letech zasáhnou místa dnešních nebo již likvidovaných obcí Kundratice, Dřínov, Jezeří, Albrechtice a dalších. Mají zasáhnout též území zámeckého parku, arboreta dosud užívanou železniční trať i těleso nově přeložené silnice I/13.

Těžba má skončit až na bezprostředním úpatí hor, tedy přímo pod zámek Jezeří.

Závěrný svah velkolomu má téměř plynule navazovat na dnešní svah Krušných hor, protože se počítá s plným vytěžením uhelných zásob. Okrajová partie uhelné sloje se nachází přímo pod skalním ostrohem se zámek Jezeří v malé hloubce pod povrchem terénu. Od úpatí hor směrem do centra pánve sloj rychle zaklesává do větší hloubky, takže ve vzdálenosti 150 m od úpatí hor je povrch sloje již cca 140 m. Se zvětšující se hloubkou uložení stoupá též mocnost sloje z cca 20 m na 60 m dále od úpatí hor. Povrchovým lomovým způsobem se mají dotěžit též dolová pole hlubinných uhelných dolů, které těžily při úpatí hor zvláště v minulosti a které neumožňovaly větší výtěžnost než cca 50%. V blízkosti Jezeří je dosud v provoz hlubinný důl Maršál Koněv a hlubinnou těžbou je poddolováno území do vzdálenosti cca 500 m k úpatí hor. Rozšířením lomové těžby má dojít k odstranění sedimentární výplně Severočeské pánve téměř úplně, protože uhelná sloj tvoří její spodní partie. Má tak vzniknout umělá deprese o hloubce až 200 m. Skalní ostroh se zámek Jezeří, který má dnes výšku 70 m, by realizací těžebního záměru měl výšku cca 270 m. Doba trvání umělé deprese podle provozních možností se dá odhadovat v rozmezí 5 – 10 let. Po té by došlo k jejímu zaplnění vytěženými, nepoužitelnými (jalovými) sedimenty z nadloží uhelné sloje. Při úpatí Krušných hor probíhají v současné době rozsáhlé geologické průzkumné práce v areálu, který zahrnuje zájmovou oblast rozšíření velkolomu čs. armády a jeho budoucího předpolí. Zámek Jezeří spočívá v tomto zájmovém areálu. Geologické průzkumné práce přinesly řadu důležitých zjištění, která do značné míry pozměňují dosavadní představy o geologické stavbě oblasti úpatí Krušných hor. Geologická situace se ukazuje jako značně komplikovaná a v minulosti nedostatečně vyřešená. Do popředí vyvstává m. j. problematika stability krušnohorských svahů ve vztahu k plánovaným

těžebním záměrům. A v rámci této problematiky je stabilita skalního ostrohu se zámekem Jezeří osobitým problémem, jehož řešení je velmi naléhavé.

Horská oblast včetně skalního ostrohu se zámekem Jezeří je budována krystalinikem, tj. komplexem starých přeměněných hornin sedimentárního i magmatického původu. Tyto horniny jsou poměrně tvrdé, avšak dosti křehké a tlakově podrcené. Tytéž horniny tvoří podloží neogénní Severočeské pánve. V důsledku jejich velkého stáří byly postiženy účinky mnoha zvětrávacích procesů v různých dobách a za různých klimatických podmínek. Zvětralé partie, které měly původně značnou mocnost, byly v horské oblasti pozdějšími destrukčními procesy odstraněny, kdežto v podloží pánve zůstaly více-méně zachovány. Zóna silnějšího navětrání hornin horské oblasti zasahuje dnes jen do malé hloubky od povrchu (obvykle do 1,0 m) a je výsledkem zvětrávacího procesu mladého, převážně pleistocenního. Na značné části krušnohorského svahu do pánve vycházejí horniny krystalinika málo navětralé, dosti pevné, často ve formě bizarních skalisek. Na jednom takovém skalisku byl vybudován gotický hrad Eisenberg předchůdce dnešního Jezeří. Důsledky zvětrávacích procesů se tedy neprojevují zvláště negativně a existence Jezeří ve změněných podmínkách neohrožují nijak vážně.

Horniny krystalinika i neogénní sedimentární výplň pánve při úpatí Krušných hor jsou silně postiženy tektonikou. Mnohem silněji, než se předpokládalo. Tektonickými poruchami (puklinami a dislokacemi) je krystalinikum hor i podloží pánve hustě prostoupeno a v důsledku výzdvihu horské oblasti došlo k oživení puklin z dislokací a též k tvorbě nových. V pánevní oblasti při úpatí hor došlo k prodloužení puklin z krystalinického podloží do prostředí sedimentární výplně pánve, tedy k jakémusi prokopírování tektoniky pánevního dna. Toto prokopírování při úpatí hor je zřetelné i na povrchu terénu v reliéfu území. Orientace těchto starých poruch je kosá na omezení Krušných hor a probíhá ve směru přibližně V - Z. Relativně mladší tektonické poruchy v „krušnohorském“ směru, tj. VSV – ZJZ až SV – JZ silně porušily horský masív a též pánevní oblast do vzdálenosti cca 700 – 1000 m od úpatí hor. Tektonickými poruchami podélného i příčného smyslu a celkovým výzdvihem horské oblasti došlo k rozvolnění krušnohorského krystalinika a k jeho rozčlenění do bloků omezených podélnými (směrnými) i příčnými poruchami.

Výzdvih Krušných hor se neudál najednou, nýbrž probíhal sekulárně a etapovitě. Probíhá ještě i dnes. Na svahu hor do pánve (a v menší míře též na svazích uvnitř horské oblasti) došlo v důsledku tektonického rozvolnění a blokového rozčlenění k posunům jednotlivých bloků krystalinika a k jejich postupnému zaklesávání po svahu. Výsledkem je dnešní schodovitý tvar svahů hor. Zakleslé bloky byly vyhledávány v gotické době jako místa hradišť z důvodů výhodné morfologie jejich povrchu. Na temeni bloků jsou obvykle výrazná skaliska. Sem byla situována hradní věž. Na okolní plošinu hradní palác. V místech oddělení bloku od předchozího bloku vyššího, terén pravidelně upadá proti celkovému svahu hor. Vzniklá deprese tvořila přirozenou ochranu hradiště ve směru proti svahu hor. Pokud byla taková deprese zaplněna svahovými sutěmi, byly sutě prokopávány hradními příkopy. Přirozenou ochranu hradiště ve směru svahu do pánve tvořily strmé svahy zakleslých bloků, v jejichž čele bývají často neschůdné skály. Horní hrany těchto svahů bývaly obléhány hradbami. Taková je situace prakticky u všech hradišť při úpatí Krušných hor. v okolí Jezeří. (Alberg-Hochhaus u Albrechtic, Žeberk-Seeberg u Kundratice aj.), v typickém provedení na Jezeří. Gotický předchůdce Jezeří byl postaven na nejnižším zakleslém bloku krystalinika, odděleném od ostatní hmoty hor bočními potočními depresemi a od vyššího bloku dislokací podélného smyslu. Podélná (směrná) dislokace byla provázána depresí zaplněnou sutí. Suť byla prokopána hradním příkopem, který byl v pozdější době opět zasypán. Na suti je dále založeno severní křídlo zámku, toto křídlo je však pozdější stavbou barokní. Jižní křídlo zámku obsahuje gotické jádro včetně věže, jehož základy spočívají na skalnatém temeni bloku. Výhodná morfologie rozčleněného krystalinika byla využívána už daleko dříve pro umístění sídlišť. Dokladem toho jsou zbytky rozsáhlého keltského oppida na temeni vrchu Jedlák (Tannich) nedaleko Jezeří. Některé výrazné vrcholy bloků byly využívány jako kultovní místa (Jánský vrch – Ohnivec – Johannisfeuer, návrší sev. od Jezeří a. j.).

Rozvolnění krystalinika je patrné též ve vrcholové horské oblasti a to do vzdálenosti cca 2000 m od horní hrany svahu hor do pánve. Je to důsledek svahových pohybů oddělených bloků ve svahu hor. Vlivem tektoniky, výzdvihu hor a postupného zaklesávání jednotlivých oddělených bloků došlo dále k celé řadě dalších svahových pohybů. Svahovými pohyby byly postiženy pevné horniny krystalinika, neogenní

sedimenty i mladé kvartérní pokryvné útvary. Nejnapadnější a nejznámější jsou mohutné skalní zřícení pod svahy Jezeře (Seeberg) a Jánského vrchu, cca 1000 m jižně od Jezeří. Kubatura zřícených hmot se odhaduje na 20 mil. m³. Z výsledků nových průzkumných prací vyplývá, že podobné skalní zřícení budou hojná podél celého strmého svahu hor do pánve, nejsou však dnes na povrchu nápadná, protože jsou skryta v ostatním napadeném suťovitém materiálu. Jde o doprovodný jev výzdvihu hor a blokového zaklesávání během celého neogénu. Ve zříceném materiálu jsou často celé velké části krystalinika. K největším zřícením došlo pod největšími bloky Jezeře a Jánského vrchu, kdy mocnost zřícených hmot přesahuje až 70 m. Velké množství zřícených hmot byly novými vrtnými pracemi ověřeny též uvnitř horské oblasti v údolí Jezeřského potoka bezprostředně pod zámekem Jezeří, kde dosahují až 60 m. Tato akumulace potvrzuje relativní oddělenost skalního ostrohu se zámekem Jezeří, stejně tak, jako existence sutí a skalního zřízení, zjištěného v podzákladí severního křídla zámku.

Počátkem padesátých let se objevily pod úpatím hor (bezprostředně pod sklaním ostrohem se zámekem) trhliny bezprostředně pod zámekem v několika řadách rovnoběžných s okrajem hor. Porušily silnici Dřínov – Jezeří a též budovy v osadě Jezeří. Mělo se za to, že trhliny vznikly v důsledku poddolování a že k jejich vzniku přispěly otřesy a střelné práce v hlubinném dole a prosakování vod Jezeřského potoka. Z obav před dalšími pohyby byla osada Jezeří likvidována a vody potoka převedeny dřevěným korytem. K rozšíření pohybů však od té doby nedošlo, silnice byla obnovena. Kolem ní jsou patrné trhliny, odkryté až na výšku 2,5 m. Z výsledků nových geologických průzkumných prací vyplývá, že prvotní příčinou vzniku trhlin je tektonická porušenost sedimentů pánve při úpatí hor.

Při plánování těžební činnosti pod úpatím Krušných hor se mělo za to, že tektonická porušenost neogénní výplně pánve včetně uhelné sloje je celkově slabá. Dále se mělo za to, že případné tektonické poruchy v krystaliniku Krušných hor podstatně neovlivní těžební činnost v pánevní oblasti. Nová zjištění však podávají důkazy o silné tektonické porušenosti krušnohorského krystalinika, o jeho rozvolnění a blokovém rozčlenění a též o silné tektonické porušenosti neogénní pánevní výplně při úpatí hor, zvláště v pásmu do vzdálenosti 700 – 1000 m od úpatí. Plánovanou těžební činností ve formě povrchových velkolomů je tedy silně ohrožena stabilita skalního ostrohu se zámekem Jezeří. Při

odlehčení paty krušnohorského svahu až 200 m hlubokým výkopem je tedy nutné brát v úvahu i možnost uvolnění celého bloku krystalinika a rozsáhlém sesuvu do otevřené lomové jámy. Ohrožen by tedy nebyl jen samotný zámek, nýbrž též závěrný svah velkolomu i jednotlivé provozní těžební svahy. Případným sesuvem by došlo ke znehodnocení zbývajících uhelných zásob v tomto prostoru. Sesutím do lomové jámy hrozí dále velké akumulace sutí a dalších sedimentů v údolí Jezeřského potoka a podobně též akumulace v údolí dalšího potoka severně od Jezeří. Tím by byla ohrožena stabilita Jezeří i z obou bočních stran. Hlavní podmínkou ochrany zámku Jezeří v nových podmínkách připravované těžby je tedy stabilita skalního ostrohu krystalinika v předpolí rozšířeného velkolomu. Krystalinikum Krušných hor se považovalo za pevný a stabilní element. Ve skutečnosti je třeba jej považovat za masiv hustě prostoupený plochami diskontinuity, kterými je rozčleněn do relativně samostatných bloků. Jednotlivé bloky jsou v jakémsi „latentním“ stavu rovnováhy. Zaklesáváním bloků ve svahu hor bylo několikrát v geologické minulosti dosaženo rovnovážného stavu, tento stav je však opět a neustále narušován sekulárním vyklenováním Krušných hor jako celku. Odlehčení paty svahu rozšířeným velkolomem podstatně přispěje k narušení této stability, která je do jisté míry narušena již přírodními silami. Jak dalece, nelze spolehlivě odhadnout. Dalším nepříznivým vlivem může být přítomnost nějakého podzemního prostoru, kupř. chodby, která by byla orientována v některém z nebezpečných směrů. Předchůdcem dnešního Jezeří byl gotický hrad a existence takové chodby je dobře možná. Zachovalé pozůstatky výhní a primitivních pecí na železnou rudu a též německý název Eisenberg upozorňují na možné prostory a terénní změny v důsledku vyhledávání těžby a zpracování rud. Dalším nepříznivým vlivem může být plánované převedení Jezeřského potoka povrchovým či štolovým způsobem, ke kterému má dojít v souvislosti s likvidací dřínovské vodní nádrže. Převedení má být realizováno ve svahu Krušných hor nad zámkem. Problém stability zámeckého areálu Jezeří bývá někdy přirovnáván k problému stability zámeckého areálu Orlík nad Vltavou. V případě Orlíku šlo o zajištění skalního útvaru v podzákladí zámku proti účinkům vzduť vody orlické přehradní nádrže. Stabilita byla ohrožena vyplavováním jemných částic z podzákladí vlivem kolísání hladiny vzduť vody (sufoze). Samotný skalní ostroh byl však hmotou vzduť vody přitížen a jeho stabilita tak vlastně vylepšena. K paralelizaci Orlíku k Jezeří svádí stejná expozice obou zámků.

Z vyličených poměrů vyplývá, že problematika Jezeří je zcela jiná a nová, jaká u nás dosud řešena nebyla.

Prvým krokem k záchraně areálu Jezeří bylo rozpoznání nebezpečí, které mu hrozí realizací těžebních záměrů. Druhým krokem jsou nové inženýrskogeologické průzkumné práce, které byly zahájeny na jaře tohoto roku a které se pokusí blíže stanovit podmínky stability skalního ostrohu v poměrech daných plánovanými těžebními záměry. Historická, architektonická i obecně kulturní hodnota zámeckého areálu rozhodně stojí za zachování tohoto komplexu. Rovněž bezpečnost báňského podnikání vyžaduje odvrácení nebezpečí případného sesuvu o rozměrech, jaké u nás dosud neměly obdoby. Před znehodnocením je současně třeba uchránit uhelné zásoby, které při úpatí Krušných hor dosud zbývají.

ČÍSLO PŘÍLOHY: III

NÁZEV PŘÍLOHY: Sídla a obce zaniklé v Severočeské pánvi po roce 1945

ZDROJ: DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie;
STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 12.

Název obce	Počet ob.*	Okres	Důvod likvidace	Rok
Ahníkov	B	Chomutov	povrchový důl Nástup	1983
Albrechtice	B	Most	povrchový důl Lenin	1982
Běšice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1967
Brančíky	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1980
Brany	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1980
Břešťany	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1965
Břežánky	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1964
Bylany	B	Most	povrchový důl Ležáky	1977
Bystřice	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1965
Čachovice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1965
Čermníky	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1965
Český Újezd	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	
Čtrnáct Dvorců	A	Most	hlubinné doly Vítězného února	1982
Čepirohy	B	Most	povrchový důl Ležáky	
Dělouš	C	Ústí nad Labem	povrchový důl Zápotocký	1967
Dříněk	C	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1970
Dolní Litvínov	B	Most	hlubinné doly Vítězného února	1960
Dřínov	C	Most	povrchový důl Lenin	1976
Dolní Jiřetín	C	Most	hlubinné doly Vítězného února	1983
Dolína	B	Chomutov	vodní nádrž Přísečnice	1979
Dolany	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1967
Drahonice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1967
Drmaly	A	Chomutov	povrchový důl Čs. armáda	1975
Ervěnice	D	Most	povrchový důl Lenin	1959
Fláje	A	Most	vodní nádrž Fláje	1959
Hajniště	A	Teplice	povrchový důl	1960
Hájovna		Chomutov	vodní nádrž Přísečnice	1979

Název obce	Počet ob.*	Okres	Důvod likvidace	Rok
Hetov	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1967
Holešice	C	Most	povrchový důl Lenin	1979
Hořany	C	Most	povrchový důl Šverma	1980
Hrbovice	B	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1989
Hrdlovka	D	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1978
Chotěnice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechanice	1967
Chotovenka	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1970
Jenišův Újezd	C	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1975
Jezeří	A	Most	sesuv půdy	1952
Kamenice	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Zápotocký	1970
Kamenná Voda	A	Most	povrchový důl Lenin	1973
Komořany	C	Most	povrchový důl Čs. armáda	1985
Konobře	C	Most	povrchový důl Ležáky	1977
Kopisty	D	Most	povrchový důl Ležáky	1977
Kralupy u Ch.	C	Chomutov	povrchový důl Nástup	1974
Krbice	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1982
Kundratice	C	Chomutov	povrchový důl Čs. armáda	1972
Kyjice	B	Chomutov	důl Čs. armáda a vodní nádrž	1974
Lochočice	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1976
Libkovic	C	Most	hlubinné doly Vítězného února	1990
Ledvice	C	Teplice	elektrárna Ledvice	
Libouš	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1979
Lipětín		Most	hlubinné doly Vítězného února	
Liptice	B	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1974
Lomazice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechanice	1967
Lužice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechanice	1967
Lyskovice	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1970
Míchanice	A	Chomutov	povrchový důl Žižka	1955
Milžany	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1965
Most	25 700	Most	povrchový důl Ležáky	1966
Nakléřov	A	Ústí nad Labem	vojenský újezd	1949

Název obce	Počet ob.*	Okres	Důvod likvidace	Rok
Naší	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1981
Nechranice	A	Chomutov	vodní nádrž Nechranice	1967
Nové Sedlo n.B.	C	Chomutov	povrchový důl Čs. armáda	1966
Otovice	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1976
Panenská	A	Ústí nad Labem	vojenský újezd	1949
Pařidla	A	Most	povrchový důl Ležáky	1969
Plán	A	Most	povrchový důl Ležáky	1955
Podhoří	A	Ústí nad Labem	povrchový důl a skládka	1961
Podhůří	A	Chomutov	povrchový důl Čs. armáda	1974
Pohlody	B	Chomutov	povrchový důl Šverma	1977
Pohradice	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1960
Prahly	A	Chomutov	elektrárna Tušimice	1972
Pruněřov	C	Chomutov	pov. důl Nástup a el Pruněřov	1962
Přezetice	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1969
Přísečnice	C	Chomutov	vodní nádrž Přísečnice	1972
Račice	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1981
Radovesice	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1966
Roudná	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Zápotocký	1967
Rusová	C	Chomutov	vodní nádrž Přísečnice	1970
Růžodol	A	Most	hlubinné doly Vítězného února	1959
Skyřice	A	Most	skládka odpadů	1965
Slatinice	A	Most	povrchový důl Ležáky	1969
Souš	C	Most	povrchový důl Lenin	1970
Staré Verneřice	A	Teplice	povrchový důl	1959
Stránce	A	Most	povrchový důl Lenin	1971
Střimice	A	Most	povrchový důl Ležáky	1960
Střížovice	A	Ústí nad Labem	zařízení dolů	1972
Studánka	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Zápotocký	1971
Třebošice	C	Most	průmyslová výstavba	1980
Třískolupy	A	Louny	kalová jáma	1972
Tuchomyšl	C	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1974
Tušimice	A	Chomutov	pov. důl Nástup a el. Tušimice	1967
Újezd		Teplice	povrchový důl	1972
Újezd	A	Chomutov	povrchový důl Šverma	1970

Název obce	Počet ob.*	Okres	Důvod likvidace	Rok
Úžín	A	Ústí nad Labem	povrchový důl a plynárna	1962
Varvažov	C	Ústí nad Labem	povrchový důl Zápotocký	1962
Velebudice	A	Most	průmyslová výstavba	1960
Verněřov	C	Chomutov	plaviště popílku z el. Pruněřov	1988
Vrchnice	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1969
Vršany	A	Most	povrchový důl Vršany	1975
Vyklice	C	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1979
Vysočany	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1974
Zálužany	A	Ústí nad Labem	povrchový důl Chabařovice	1974
Záluží	C	Most	chemické závody	1972
Zásada	A	Chomutov	povrchový důl Nástup	1982
Ždov	A	Chomutov	povrchový důl	
Židovice	A	Most	povrchový důl Lenin	1974
Žichlice	A	Teplice	povrchový důl Maxim Gorkij	1987

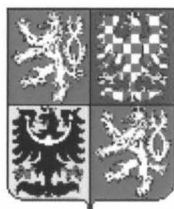
*A – do 500 obyvatel, B – 500 – 1000 obyvatel, C -1000 – 5000 obyvatel, D – nad 500 obyvatel (průměr sčítání lidu v letech 1930, 1950, 1961, 1970). Chybějící údaje se nepodařilo zjistit.

ČÍSLO PŘÍLOHY: IV

NÁZEV PŘÍLOHY: **Usnesení vlády ČR ze dne 30. října 1991 č. 444 ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi**

ZDROJ: *Úvodní stránka|Vláda ČR* [online]. 2009 [cit. 12. února 2010]. Ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi. Dostupné z WWW: <http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/WebGo_vRes/7DCED4838DD30F36C12571B6006B9ABD?OpenDocument>.

VLÁDA ČESKÉ REPUBLIKY

USNESENÍ

VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY

ze dne 30. října 1991 č. 444

ke zprávě o územních ekologických limitech těžby hnědého uhlí a energetiky v Severočeské hnědouhelné pánvi

Vazba na záznam z jednání vlády:

V l á d a

I. s c h v a l u j e

1. návrh závazných linií omezení těžby a výsypek dle grafických příloh č. 1 - 6, uvedených v příloze tohoto usnesení,

2. návrh mezních hodnot znečišťování ovzduší dle tabulky č. 1 a 2 uvedených v příloze tohoto usnesení;

II. u k l á d á

1. ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj, ministru životního prostředí, předsedovi Českého báňského úřadu, přednostům okresních úřadů Chomutov, Most, Teplice, Ústí nad Labem, Louny a Litoměřice respektovat závazné linie omezení těžby a výsypek ve správních řízeních a rozhodnutích o funkčním využití území, o umístění staveb a zařízení, které nesouvisí s dobýváním a o povolení hornické činnosti, výsypek, složišť popílku a rekultivací; za závaznými liniemi odpovídajícím způsobem upravit vyhlášené dobývací prostory a provést odpis zásob,

2. ministru pro hospodářskou politiku a rozvoj

a) vycházet z omezení dle bodu I. při koncipování státní energetické politiky České republiky do roku 2005,

b) rozhodnout do 31. prosince 1992 o těžbě v hořanském koridoru lomem Vršany.

Provedou:

ministři pro hospodářskou politiku a rozvoj, životního prostředí

předseda České báňského úřadu

přednostové Okresních úřadů v Chomutově, Mostě, Teplicích,

Ústí nad Labem, Lounech a Litoměřicích

Předseda vlády

JUDr. Petr P i t h a r t , v. r.

Seznam obrazových příloh

- Příloha č. 1: Zámek Jezeří v roce 2002
- Příloha č. 2: Současná podoba severozápadní části zámku
- Příloha č. 3: Franz Reinhold – Max, Moritz a Leopoldina z Lobkowicz v zahradě zámku Jezeří
- Příloha č. 4: Současná podoba zahrady na Jezeří
- Příloha č. 5: Carl Robert Croll- Zimní zahrada na Jezeří, 1841
- Příloha č. 6: Carl Robert Croll – Menší salon na Jezeří, 1842
- Příloha č. 7: Současná podoba Menšího salonu
- Příloha č. 8: Telegram pro pracovníky ONV Most při příležitosti předání zámku do jejich správy
- Příloha č. 9: Západní průčelí zámku s hlavním vchodem, 1962
- Příloha č. 10: Severní průčelí zámku, 1962
- Příloha č. 11: Demolice pod třetím nádvořím, 1962
- Příloha č. 12: Západní průčelí zámku, 1962
- Příloha č. 13: Geologická situace okolí zámku Jezeří
- Příloha č. 14: Návštěva prince Charlese na Jezeří, 1990
- Příloha č. 15: Letecký pohled na okolí Jezeří

ČÍSLO PŘÍLOHY: 1

NÁZEV PŘÍLOHY: **Zámek Jezeří v roce 2002**

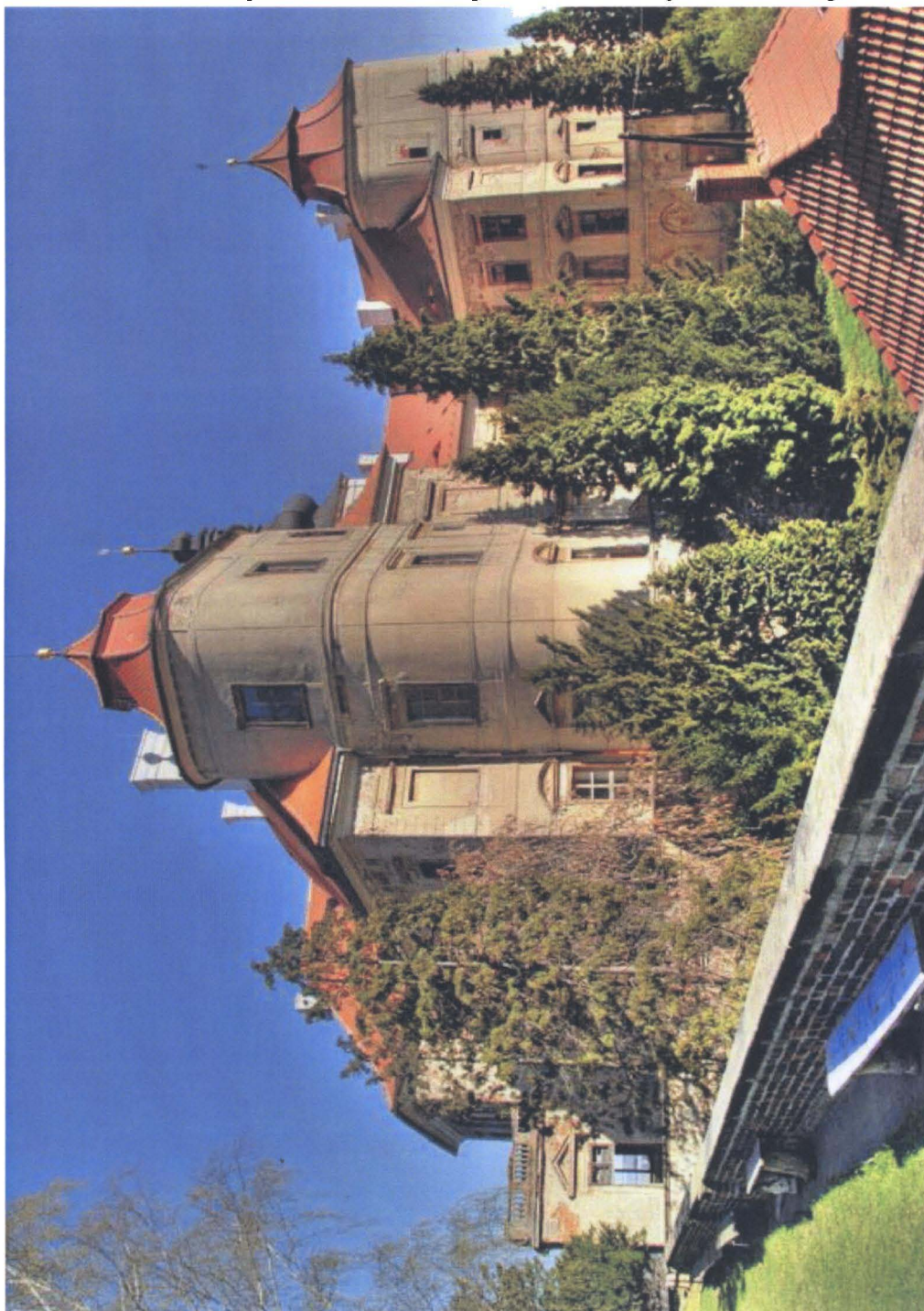
ZDROJ: KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní památkový ústav, 2005. s. 3.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 2

NÁZEV PŘÍLOHY: **Současná podoba severozápadní části zámku**

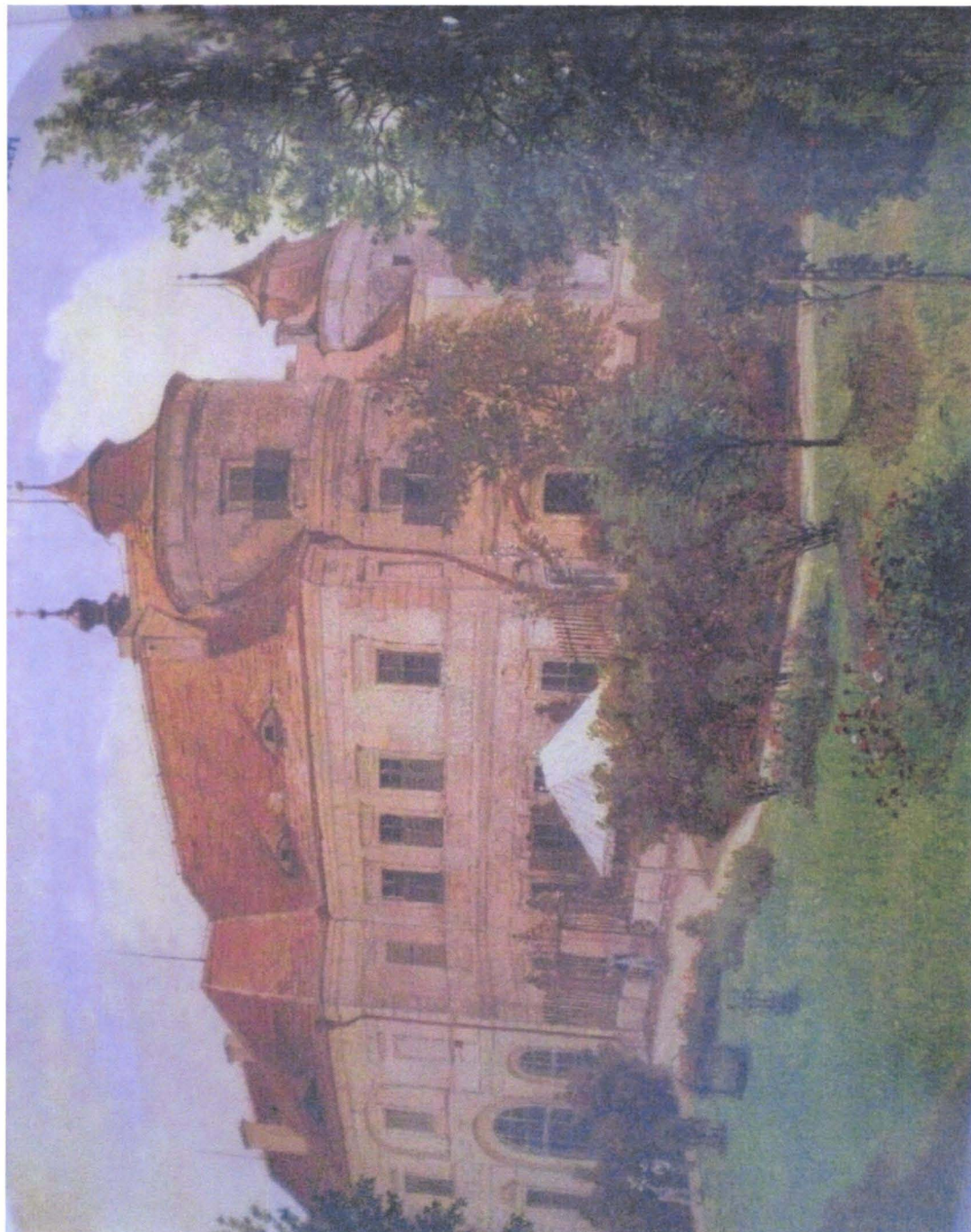
ZDROJ: *Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří* [online]. 2007
[cit. 5. března 2010]. Oficiální stránky zámku Jezeří - Fotogalerie.
Dostupné z WWW: < <http://www.zamek-jezeri.cz/fotogalerie/>>.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 3

NÁZEV PŘÍLOHY: **Franz Reinhold – Max, Moritz a Leopoldina z Lobkowicz
v zahradě zámku Jezeří**

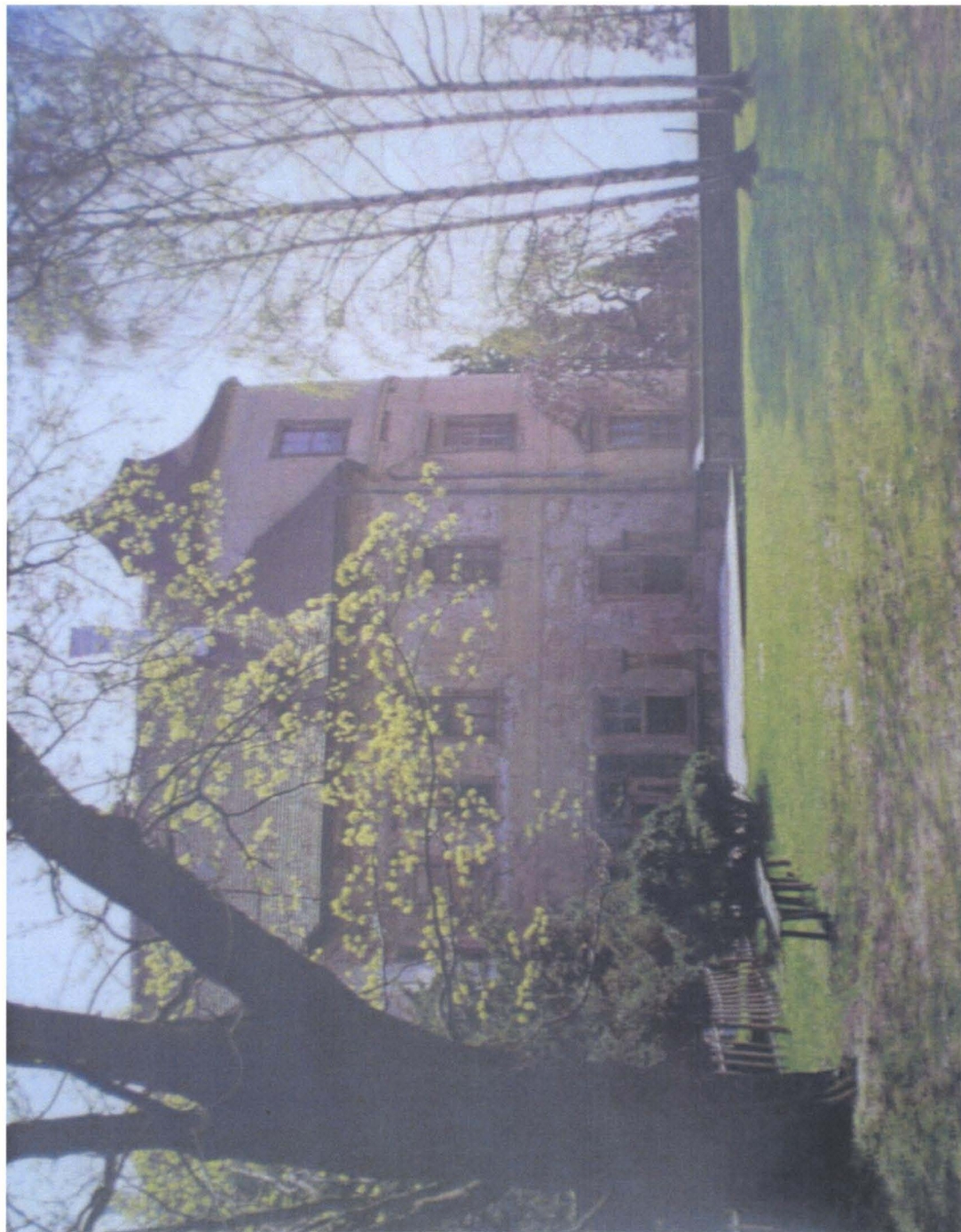
ZDROJ: KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní
památkový ústav, 2005. s. 12.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 4

NÁZEV PŘÍLOHY: **Současná podoba zahrady na Jezeří**

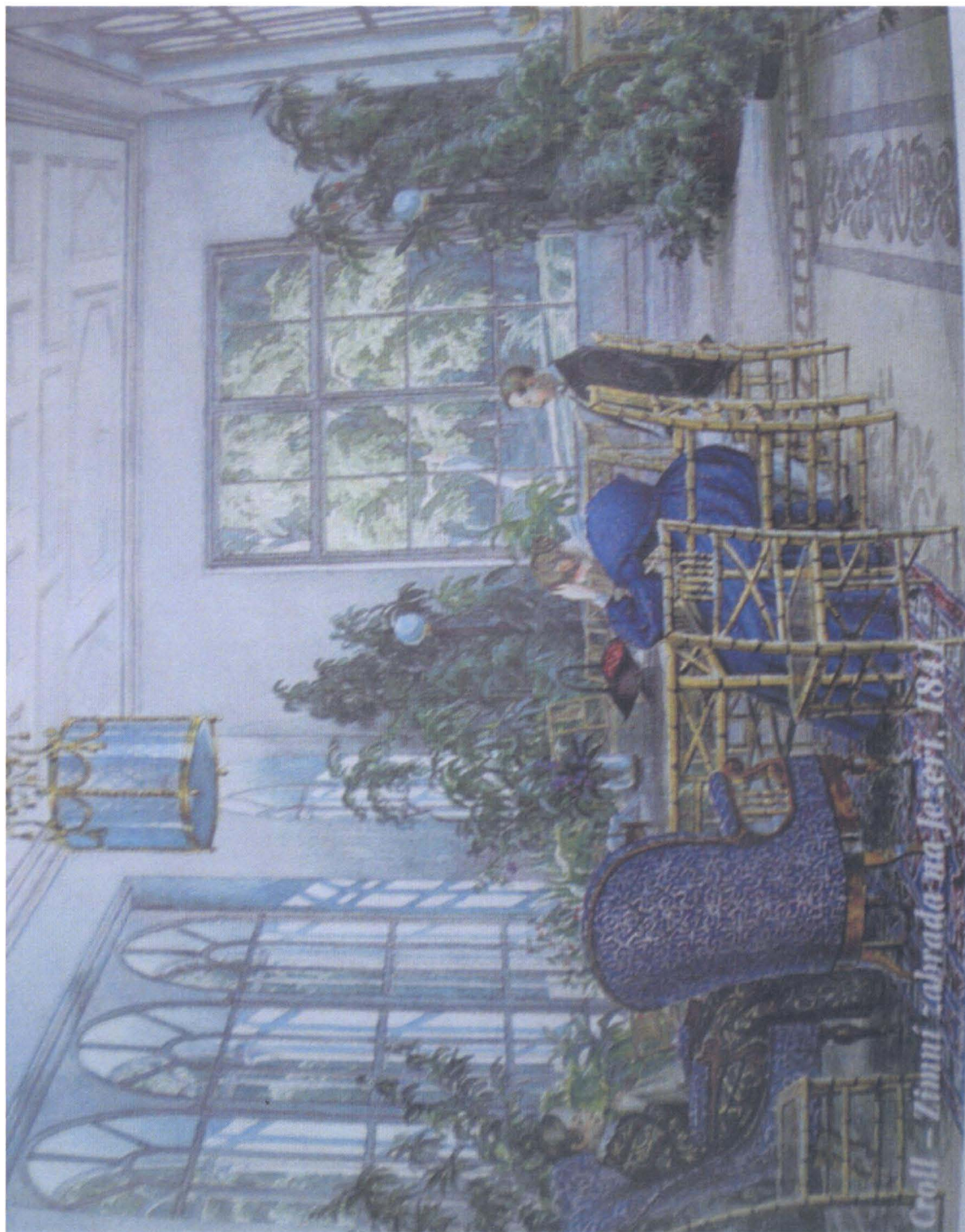
ZDROJ: KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní památkový ústav, 2005. s. 13.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 5

NÁZEV PŘÍLOHY: **Carl Robert Croll- Zimní zahrada na Jezeří, 1841**

ZDROJ: KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní památkový ústav, 2005. s. 22.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 6

NÁZEV PŘÍLOHY: **Carl Robert Croll – Menší salon na Jezeří, 1842**

ZDROJ: KOUKAL, Pavel. *Státní zámek Jezeří*. Ústí nad Labem. Národní památkový ústav, 2005. s. 23.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 7

NÁZEV PŘÍLOHY: **Současná podoba Menšího salonu**

ZDROJ: *Oficiální stránky zámku Jezeří - Zámek Jezeří* [online]. 2007
[cit. 5. března 2010]. Oficiální stránky zámku Jezeří - Fotogalerie.
Dostupné z WWW: < <http://www.zamek-jezeri.cz/fotogalerie/>>.

NÁZEV PŘÍLOHY: Telegram pro pracovníky ONV Most při příležitosti předání
zámku do jejich správy

ZDROJ:

Státní okresní archiv Most, fond č. 207; Zámek Jezeří – Jednání o
rekonstrukci (58) – 1960 – 1964.

ODBOR pro školství a kulturu OKRESNÍHO NÁRODNÍHO VÝBORU V CHOMUTOVĚ

Zn.: K-6/389/61

Dne: 25.9.1961

Odbor pro školství a kulturu
insp.pro kulturu

M o s t

Vážení přátelé!

S radostí Vám postupuji spis od KSSPPOP v Ústí nad Labem,
a mohu prohlásit, že jsem šťasten, že zámek Jezeří leží již
ve Vašem katastru. Zároveň Vás jako kolegy lituji převelice,
neboť ta haluzna je v sensačním stavu. Nedávno jsem tam byl.
Buďte zdraví a veselí a až Vám bude někdy smutno, tak se jděte
osvěžit a pokochat pohledem na Váš nový zámek.

doporučeně
1 příloha

Čapů

ČÍSLO PŘÍLOHY: 9

NÁZEV PŘÍLOHY: **Západní průčelí zámku s hlavním vchodem, 1962**

ZDROJ: Státní okresní archiv Most, fond č. 207;1960- 1975, Zámek
Jezeří, investiční záměr rekonstrukce (fotodokumentace stavu)
1962.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 10

NÁZEV PŘÍLOHY: **Severní průčelí zámku, 1962**

ZDROJ: Státní okresní archiv Most, fond č. 207;1960- 1975, Zámek
Jezeří, investiční záměr rekonstrukce (fotodokumentace stavu)
1962.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 11

NÁZEV PŘÍLOHY: **Demolice pod třetím nádvořím, 1962**

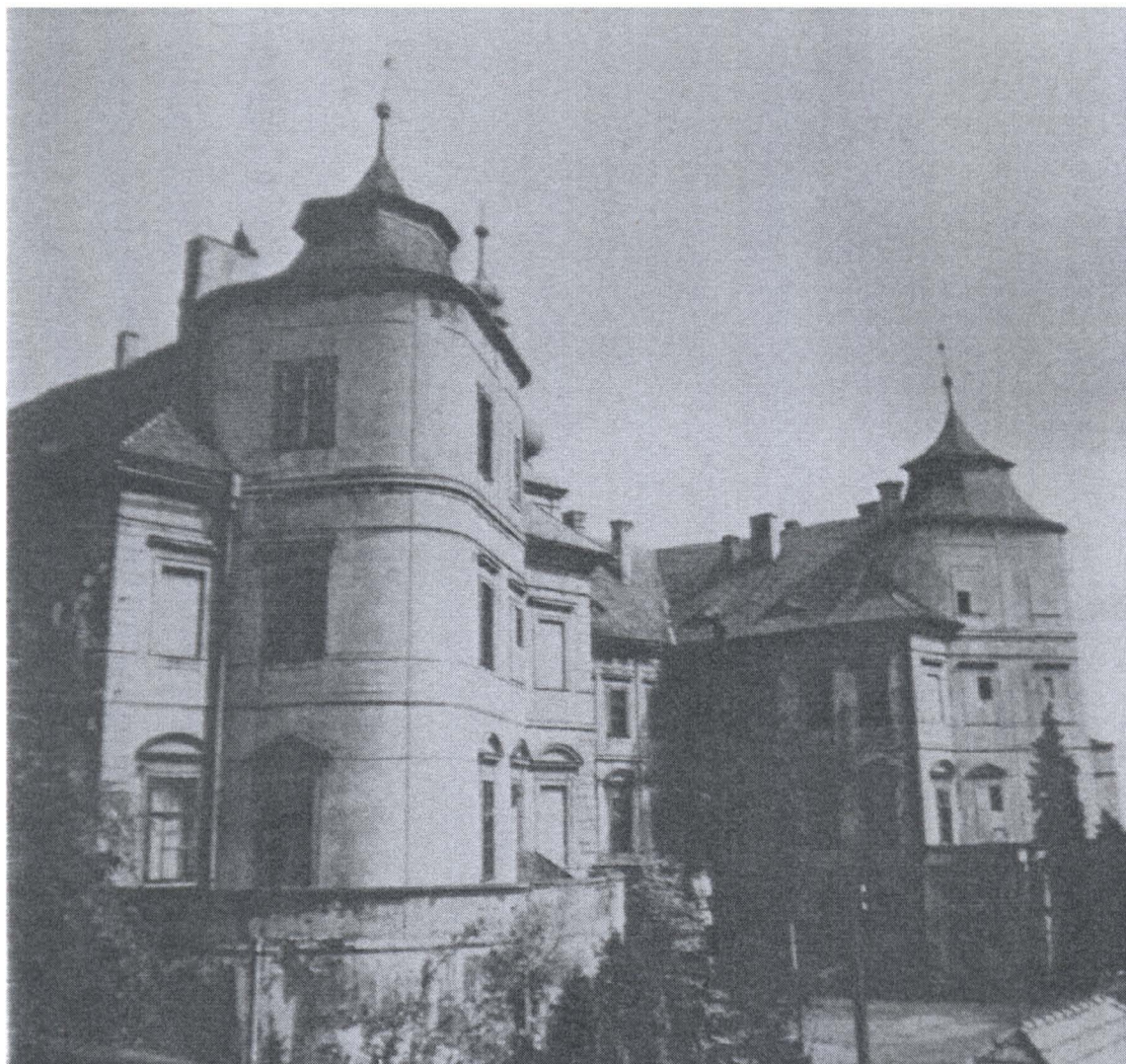
ZDROJ: Státní okresní archiv Most, fond č. 207;1960- 1975, Zámek
Jezeří, investiční záměr rekonstrukce (fotodokumentace stavu)
1962.

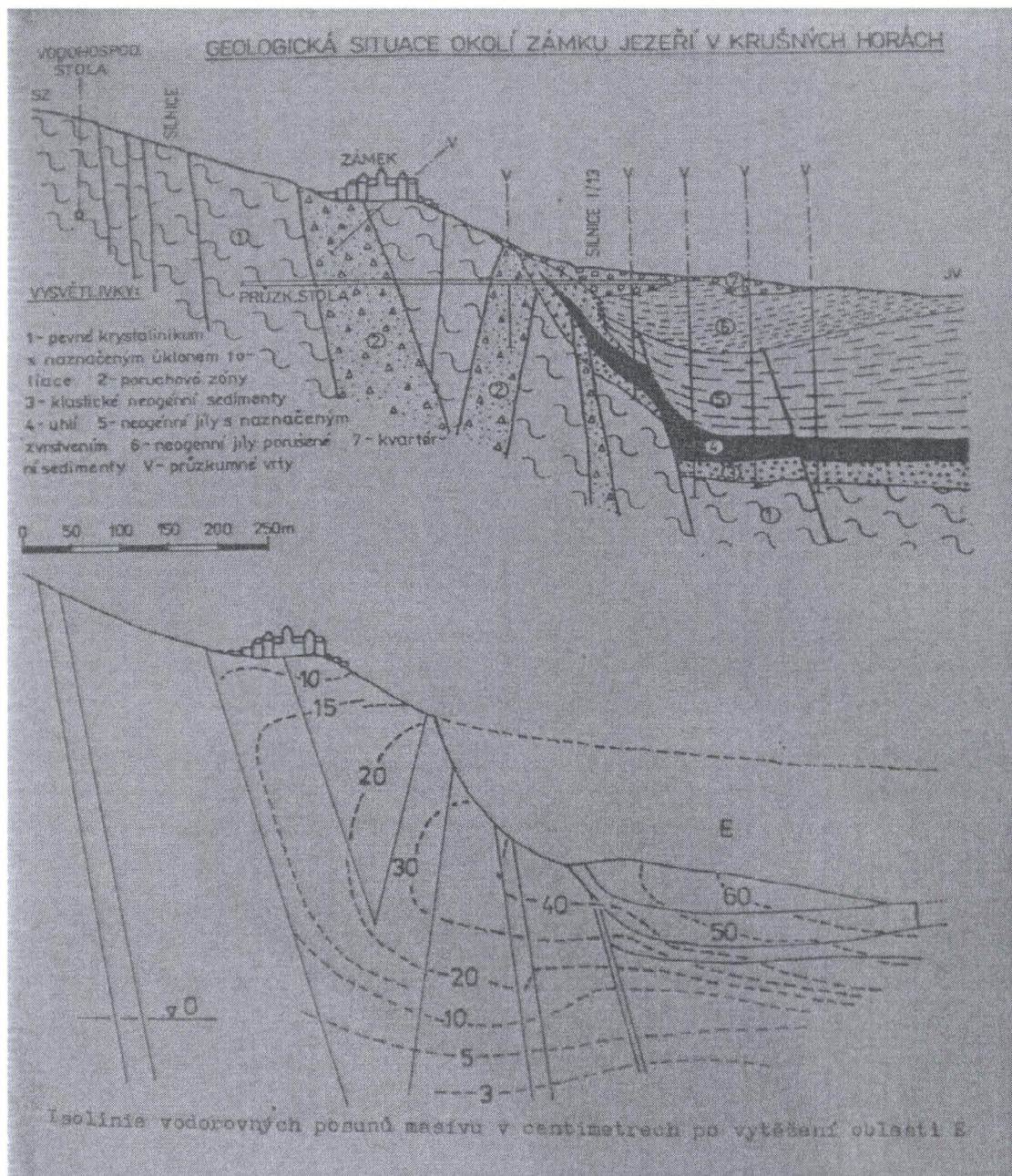
ČÍSLO PŘÍLOHY: 12

NÁZEV PŘÍLOHY: **Západní průčelí zámku, 1962**

ZDROJ: Státní okresní archiv Most, fond č. 207;1960- 1975, Zámek
Jezeří, investiční záměr rekonstrukce (fotodokumentace stavu)
1962.

ZDROJ: MAREK, Jan. Inženýrskogeologický průzkum stability zámku Jezeří v předpolí uhelného lomu. *Památky a příroda*, č. 9, 1983. s. 229.

ČÍSLO PŘÍLOHY: 14

NÁZEV PŘÍLOHY: **Návštěva prince Charlese na Jezeří, 1990**

ZDROJ: Osobní vlastnictví Věry Bartoškové a Pavla Koukala.

NÁZEV PŘÍLOHY: **Letecký pohled na okolí Jezeří**

ZDROJ: DEJMAL, Ivan; ŘÍHA, Martin; LAFAROVÁ, Marie;
STOKLASA, Jaroslav; MAREK, Jan; PAKOSTA, Petr. *Územní ekologické limity těžby v SHP*, 2005. s. 2.

